

SEÇİMLER SONUCU OLUŞAN “ASKIDA BAŞKAN” VE “BEKLEMEDE BAŞKAN” KAVRAMLARI İLİŞKİSİNDE AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ’NDE ASKIDA BAŞKANIN GÖREV VE YETKİLERİNİN SINIRI¹

THE LIMITS OF THE DUTIES AND POWERS OF THE PENDANT PRESIDENT IN THE UNITED STATES IN RELATIONSHIP WITH THE CONCEPTS OF “PENDANT PRESIDENT” AND “PRESIDENT PENDING” CONSİST AS A RESULT OF ELECTIONS

Abbas KILIÇ²

ÖZET

Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’nde uygulama alanı bulan başkanlık hükümeti sistemi, model olma işlevini sürdürmektedir. Yasama ile yürütme organı arasındaki katı ayrılık başkanlık sisteminin belirleyici unsurudur. Ancak bu sistemin en önemli yönü, yani ayırt edici özelliği, doğrudan halk tarafından seçimle işbaşına getirilen Başkanın, tek başlı yürütme yapılanması ile görevini sürdürmesidir. ABD’de

1 Araştırma Makalesi
Makale Gönderim Tarihi: 2.10.2023
Makale Kabul Tarihi: 14.11.2023

2 Dr. Öğr. Üyesi, Atılım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi
E-posta: abbas.kilic@atilim.edu.tr
ORCID: 0000-0002-1279-4747

başkanlık seçimlerinin yapıldığı tarih ile görevin devredileceği tarih arasında yaklaşık iki buçuk aylık bir süre bulunmaktadır. Bu sürenin oluşumu, ABD’de seçimlerin işleyişindeki çok boyutlu ve karmaşık sistemden kaynaklanmaktadır. Devletin yapısal örgütlenmesi ile bütünleşen seçim sistemine bağlı olarak seçimi kazanan (beklemede Başkan) ile seçimi kaybeden ve görevi devredecek Başkanın (askıda Başkan) kullanacağı yetkilerin sınırlandırılmış olup olmadığının değerlendirilmesi ve buna bağlı olarak bir sınır tayin edilmesi gereksinimi açıktır. Literatürde “*lame duck*” (topal ördek) kavramı da kullanılmakla birlikte, bu çalışmada söz konusu kavramdan bahsedilmekle ancak önerilen yeni kavramlar kullanılmaktadır. Dolayısıyla bu makalede, seçim sonuçlarının ilanına bağlı olarak yeni başkanın başkanlık sıfatını kazanması ile göreve başlaması arasında geçen süre zarfında görevdeki başkanın “*işgüder başkan*” olarak yetki kullanması ve bu sebeple de gerçekleştirebileceği tasarrufların sınırlandırılması gerektiği savunulmaktadır.

Anahtar Kavramlar: Başkanlık sistemi, askıda başkan, beklemede başkan, işgüder hükümet, görev ve yetkilerin sınırlandırılması

ABSTRACT

The presidential government system, which is implemented in the United States of America (USA), continues to serve as a model. The strict separation between the legislative and executive branches is the defining characteristic of the presidential system. However, the most important aspect of this system, that is, its distinguishing feature, is that the President, who is directly elected by the people, continues his duty with a single-headed executive structure. There is a period of approximately two and a half months between the date of the presidential elections and the date of transfer of the power. The formation of this period derives from the multidimensional and complex system in which elections operate in the USA. Depending on the election system integrated with the structural organization of the state it is clear that it is necessary to evaluate whether the powers to be exercised by the winner of the election (pendent President) and the President who loses the election and will transfer the power (pending President) are limited and to determine a limit accordingly. Although the concept of “lame duck” is also used in the literature, in this study, the concept in question is mentioned but the new suggested concepts are used. Therefore, in this article, it is argued that, during the period between the new president winning the presidential duty and taking office, depending on the announcement of the election results, the president in office should exercise authority as an “caretaker president” and therefore the transactions he can make should be limited.

Keywords: Presidential system, pendant president, president pending, caretaker government, limitation of duties and powers

GİRİŞ

Başkanlık hükümeti sistemi, Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’nde 236 yıldır kesintisiz olarak uygulama bulmakta ve yazılı anayasal sistemler için model olma işlevini sürdürmektedir.³ Devletin kuruluşunda her ne kadar güçlü bir başkanlık modeli öngörülmemiş ve Kongre (*congressional system*) odağında bir tasarıma gidilmiş ise de, zamanla ABD’nin güçlenmesine bağlı olarak Başkanın güç kazanmasıyla bu sistemin başkanlık hükümeti sistemi olarak nitelendirilmesinin koşulları oluşmuştur.⁴ Bu özelliğinin şekillenmesinde, sistemin işleyişinde etkili pek çok faktör bulunmakla birlikte, özellikle kurumsal bir “frenler ve dengeler sistemi” bunun temelini oluşturmaktadır. Bu mekanik sistemin oluşumunda, hükümet etme araçlarının adeta tamamlayıcı parçası olarak devletin yapısal örgütlenmesi gibi tarihsel gelişim süreciyle şekillenen kendine özgü belirleyiciler bulunmaktadır. Dolayısıyla devletin yapısal örgütlenmesi ile bütünleşen hükümet sistemi, “federasyon” ile “başkanlık hükümeti sistemi”nin sentezi olarak ABD Başkanlık sisteminin omurgasını meydana getirmektedir.

Yasama ile yürütme organı arasındaki organik anlamdaki katı ayrılık ile görev ve yetkilerin ayrılığı, başkanlık sisteminin belirleyici unsurudur. Ancak bu sistemin en önemli yönü, yani ayırt edici özelliği, halk tarafından seçimle işbaşına getirilen Başkanın, tek başlı yürütme yapılanması ile görevini sürdürmesi ve yasamanın güvenine dayanmamasıdır.⁵ Buna göre, yasama organı olan Kongrenin görev ve yetki alanı ve işlemleri ile yürütme organı olan Başkanın görev ve yetki alanı ve işlemler alanı ayrılmıştır. Nitekim organların görev ve yetkileri Anayasa ile açık olarak belirlenmiş, organların bunu icra edebilecekleri görev süreleri de doğrudan Anayasa ile düzenleme altına alınmıştır.⁶ Bu açıdan ABD’de yetkili organların göreve gelişi bakımından, Başkanın görev ve yetkileri ile bunları icra edebileceği görev süresi ve

3 John D. Feerick, “Presidential Succession And Inability: Before And After The Twenty-Fifth Amendment”, *Fordham Law Review*, V.79, N.3, 2010, p. 908.

4 Cem Eroğul, Çağdaş Devlet Düzenleri, İmaj Yayınevi, Ankara, 2016, s. 111; Ömer Anayurt, *Anayasa Hukuku Genel Kısım*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 396.

5 Juan Linz, “Presidential or Parliamentary Democracy: Does it Make a Difference?” *The Failure of Presidential Democracy*, (Ed.: J. Linz, Juan, Arturo Valenzuela), The Johns Hopkins University Press, Baltimore, 1994. s. 5-7. Ayrıca bkz. Erdoğan Teziç, *Anayasa Hukuku*, Beta Basım Yayın, İstanbul, 2017, s. 489-497; Nur Uluşahin, *Anayasal Bir Tercih Olarak Başkanlık Sistemi*, Yetkin Yayınevi, Ankara, 1999, s. 30-51; Mehmet Turhan, *Hükümet Sistemleri ve 1982 Anayasası*, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Diyarbakır, 1989, s. 32-43; İbrahim Ö. Kaboğlu, *Anayasa Hukuku Dersleri*, Legal Yayınevi, İstanbul, 2020, s. 135-159; Anayurt, *Anayasa Hukuku...*, s. 396-422; Kemal Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, Ekin Yayınevi, Bursa, 2022, s. 230-241; Teoman Ergül, *Başkanlık Sistemi*, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2005.

; *Başkanlık Sistemi*, (Ed.: Aktaş, Murat, Bayram Coşkun), Liberte Yayınları, Ankara, 2015; *Başkanlık Sistemi ve Türkiye*, (Der.: Kamalak, İhsan), Kalkedon Yayınları / SODEV, İstanbul, 2007; Hüseyin Çakır, *Cumhurbaşkanlığı/Başkanlık Sistemi*, Küreyel Kitap, İstanbul, 2017; The Procter & Gamble Company, “America: How the United States Is Governed”, Virginia, 2004, s. 13-16, bkz. <https://usa.usembassy.de/etexts/gov/governed.pdf> Erişim Tarihi: 28.10.2023.

6 The White House, “The Executive Branch”, <https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/our-government/the-executive-branch/> Erişim Tarihi: 27.10.2023.

bu sürenin başlangıcı önem arz eden bir konudur. Öyle ki 3 Kasım 2020 tarihinde yapılan ABD başkanlık seçimleriyle birlikte bu konunun tekrar ve hayati olarak gündeme geldiğini söyleyebiliriz.

Başkanlık sistemlerinde başkan, hem devlet başkanı hem de hükümetin başı sıfatıyla görev üstlenmekte ve sorumluluk düzeneği de buna göre şekillenmektedir.⁷ Devlet başkanının konumu ile görev ve yetkileri yerleşik parlamenter demokrasilerde sınırlı yetki kullanımı üzerine inşa edilmiş ve hükümet yetkileri iki başlı yürütme yapılanmasında esasen Başbakan odağında Bakanlar Kuruluna verilmişken; Başkanlık hükümeti sisteminde ise yürütmenin Başkana karşılık gelmesi sebebiyle görev ve yetkilerin de ona ait olduğu kabul edilmiştir. Parlamenter sistemde devlet başkanı veya Cumhurbaşkanı zaten yetkisiz ve bu anlamda sorumsuz olduğundan, seçilmemiş olması veya görev süresi dolması sebebiyle görevi devredecek olması, yani onun “askıda Cumhurbaşkanı” olması bir tartışmaya veya siyasal bir krize sebebiyet verecek düzeyde bir görünüm arz etmemektedir. Ancak başkanlık sisteminde ise hükümet etme yetkisinin devri söz konusu olduğundan seçim ile görevin intikali arasında geçecek evre bu yetkilerin kullanımı bakımından önemli sorunlara ve sonuçlara yol açabilecek niteliktedir.

1. ABD BAŞKANLIK SEÇİMLERİNDE BAŞKANLIK SIFATININ KAZANILMASI

ABD başkanlık seçimlerinde, Başkan ve Başkan yardımcısı halk tarafından seçilmektedir. Ancak bu seçim, doğrudan ve aracısız olarak halk tarafından yapılan seçim biçiminde gerçekleşmemekte, “iki dereceli”lik esasına göre işlemektedir.⁸ Başkanı ve Başkan yardımcısını seçen bu seçmenlere “ikinci seçmen (*elector*)” veya “delege”; bunların oluşturduğu topluluğa da “seçiciler kurulu (*electoral college*)”⁹ adı verilmektedir. Söz konusu delegeler “tek turlu liste” ile çoğunluğun elde edilmesi ve eyalet esasına dayalı olarak belirlenmektedir. Seçiciler kuruluna seçilecek delegeler siyasi parti mensubu olup, parti disiplini içinde hareket ederek “emredici

7 The White House, “The Executive Branch”, <https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/our-government/the-executive-branch/> Erişim Tarihi: 22.02.2021; FindLaw, “The Basics of Presidential Power”, <https://constitution.findlaw.com/article2/annotation01.html#2> Erişim Tarihi: 22.02.2021.

8 Founders Online, “The Federalist Number 39, [16 January] 1788,” <https://founders.archives.gov/documents/Madison/01-10-02-0234>.

9 Barney Warf, “The U.S. Electoral College and Spatial Biases in Voter Power”, *Annals of the Association of American Geographers*, Year: 2008, Vol: 99, p. 184-204, bkz. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00045600802516017> Erişim Tarihi: 18.02.2021.

Bu sistemin kabul edildiği süreç ve tarihsel temelleri konusunda köleliğin ve ırkçılığın biçimlendirici etkisi hakkında bkz. Wilfred Codrington III, “The Electoral College’s Racist Origins”, 2019, <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2019/11/electoral-college-racist-origins/601918/> Erişim Tarihi: 18.02.2021; FindLaw, “Electing the President”, <https://constitution.findlaw.com/article2/annotation02.html#2> Erişim Tarihi: 22.02.2021.

vekâlet” prensibi uyarınca oy kullanmaktadırlar.¹⁰ Başkanın seçilmesi için her bir eyalet, Kongre’de sahip olduğu temsilci kadar delege çıkarmakta ve bu sayı 538’e karşılık gelmektedir. Bunun salt çoğunluğu olan 270 delegenin oyunu elde eden aday Başkan seçilmektedir. Dolayısıyla ABD’de başkanlık seçimlerindeki süreç karmaşık bir prosedür ile gerçekleşmekte¹¹; seçimlerin yapılması, delegelerin belirlenmesi, delegelerin emredici vekâlet uyarınca Başkan ve Başkan yardımcısını seçmeleri, seçim sonuçlarının tescil edilmesi ve Başkan ve Başkan yardımcısının göreve başlaması gibi aşamalardan meydana gelmektedir.

Bu çerçevede, Başkan ve Başkan yardımcısının ne zaman seçilmiş olduğu, yani seçilme anı veya bir başka ifadeyle “sıfatı kazanma anı” önem arz etmektedir. “Sıfatı kazanma” ile “göreve başlama”nın birbirlerinden farklı hukuki durumlar olmaları sebebiyle, sıfatın kazanılma anının belirlenmesini gerektirmektedir. Çünkü Başkan ve Başkan yardımcısının seçilme anı bu işlemin “kurucu” ve “bildirici” olup olmaması bakımından bir ayrımı da beraberinde getirmektedir.¹² Fakat buradaki kurucu işlem, oyların tasnifinin yapılması ile tamamlanmadığından bu sürecin kendi içinde “zincir işlem”¹³ niteliğinde üç aşamadan meydana geldiğini söylemek mümkündür.

Bunlardan *ilki*, seçimin yapıldığı gün yani seçmenin oy verme günü siyasi karar organını belirlemeye yönelik iradesinin ortaya çıkması aşamasıdır. Çünkü oy verme işlemi bütün seçmenler bakımından nihayete erdiğinde seçim sonuçları da bu aşamadan itibaren belirli hale gelmektedir. Yani Başkan adayının seçimleri kazanabilmesi için 538 delegenin salt çoğunluğu olan en az 270 delegenin oyunu alması gerekir. Bunu elde etmesi halinde, oyların sayım ve dökümü henüz gerçekleştirilmediği için seçmen iradesinin ne yönde ortaya çıktığı bilinmemektedir. Ayrıca elektronik oy verme ve mektupla oy kullanımı ve bunlardan elde edilen sonuçların da oy hesabına katılması ile süreç işlemektedir.¹⁴ Kurucu işlemin *ikinci* safhası ise oyların sayım ve dökümünün yapılmasıyla delegelerin kimler olduklarının, yani hangi siyasi partiye mensup olanların seçildiğinin belirlenmesiyle gerçekleşmektedir. Üçüncü olarak kurucu

10 İkinci seçmenlerin her ne kadar istedikleri partiye oy vermeleri mümkün ise de bugüne kadar sınırlı sayıdaki örnek dışında, oluşan teamül doğrultusunda ikinci seçmenlerin oy değiştirdikleri görülmemiştir. Bkz. Kemal Gözler, *Devlet Başkanları*, Ekin Yayıncılık, Bursa, 2001, s. 17.

11 Bu konuda bkz. Alexander M. Bickel, *Reform and Continuity: The Electoral College, the Convention, and the Party System*, Harper & Row, New York, 1971; FindLaw, “Electing the President”, <https://constitution.findlaw.com/article2/annotation02.html#2> Erişim Tarihi: 22.02.2021.

12 Murat Sezginer, İptal Davasının Uygulama Alanı Bakımından Ayrılabilir İşlem Kuramı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2000, 43-48; Celal Erkut, İptal Davasının Konusunu Oluşturma Bakımından İdari İşlemin Kimliği, Danıştay Yayınları, Ankara, 1990, s. 117-149; Bahtiyar Akyılmaz, İdari Usul İlkeleri Işığında İdari İşlemin Yapılış Usulü, Yetkin Yayınları, Ankara, 2000.

13 Metin Günday, İdari İşlemlerin Hukuki Rejimi, Ankara, 1989, s. 1-10; Celal Erkut, İptal Davasının Konusunu Oluşturma Bakımından İdari İşlemin Kimliği, Danıştay Yayınları, Ankara, 1990, s. 119-135.

14 Fatih Güler, “3 Kasım 2020 Tarihinde Gerçekleşen Amerika Birleşik Devletleri Başkanlık Seçiminin Ardından Yaşanan Tartışmalar Işığında Mektupla Oy Verme ve Elektronik Oy Verme Usulleri”, *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, Yıl: 2021, Cilt: 4, Sayı: 1, s. 212-218; İbrahim Ethem Sezer, “Seçimlerin Serbestliği İlkesi Bağlamında Mektupla Oy Kullanımı”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, Yıl: 2021, Sayı: 18, s. 283-307.

işlemin son halkası ve tamamlanma safhası ise artık ikinci seçmenlerden meydana gelen seçiciler kurulunun oy vererek Başkan ve Başkan yardımcısını seçmeleriyle tamamlanmaktadır. Bu safhada delegeler siyasi partilerine bağlı emredici vekâlet usulüyle hareket ettiklerinden bu ilk aşama zincir işlem niteliğinde “kurucu işlem” olarak ortaya çıkmaktadır.

Bundan sonra ise Başkanın görevi devralmasından önce Kongre’de, Temsilciler Meclisi ve Senato’nun birlikte yaptığı toplantıda “tescil işlemi” gerçekleştirilerek seçilmiş Başkan ve Başkan yardımcısı ilan edilmektedir. Nitekim bu durum ABD Anayasası’nın II. Maddesinin 1. Bölümünde şu hükümlerle düzenleme altına alınmıştır:

“Seçiciler kendi eyaletlerinde toplanacak ve en az birisi kendileri ile aynı eyalette ikamet etmekte olmayan iki kişiyi gizli oy ile seçecektir. Oy verilen bütün kişiler ile bunların her birinin aldığı oyların bir listesini yapacaklar; bu listeyi imzalayıp, onaylayacaklar ve kapalı zarf içinde, Birleşik Devletler hükümet merkezinden, Senato Başkanına göndereceklerdir. Senato Başkanı, Senato ve Temsilciler Meclisi’nin huzurunda, bütün belgeleri açacak ve ondan sonra oylar sayılacaktır. En çok oy almış olan kişi, eğer kazandığı oy tayin edilmiş bütün seçiciler sayısının çoğunluğunu oluşturuyorsa, Başkan olacaktır; eğer birden çok kişi böyle bir çoğunluğa sahip ise ve aldıkları oylar eşit ise, o halde Temsilciler Meclisi hemen gizli oyla bunlardan birini Başkan seçecektir; eğer hiç biri çoğunluğu elde edemezse, Temsilciler Meclisi listede en çok oy almış beş kişi arasından aynı şekilde bir Başkan seçecektir (vba)”.

Söz konusu bu aşama, Başkan ve Başkan yardımcısını belirleyecek ikinci seçmenlerin eşit çıkması hali istisna tutulursa, adeta malumun ilanı niteliğinde olduğundan, kurucu bir özelliğe sahip olmayıp, “bildirici” nitelik taşımaktadır.

2. ABD’DE 59. BAŞKANLIK SEÇİMLERİ VE SEÇİM TAKVİMİNİN İŞLEYİŞİ

ABD’de 8 Kasım 2016 tarihinde yapılan 58. Başkanlık seçimlerinde, Cumhuriyetçi Parti’nin Başkan adayı olarak seçimlere katılan Donald J. Trump ve Başkan Yardımcısı adayı olan Mike Pence, ABD’nin 45. Başkanı ve Başkan Yardımcısı olarak seçilmişler ve 20 Ocak 2017 tarihinde göreve başlamışlardır. 3 Kasım 2020 tarihinde yapılan 59. Başkanlık seçimlerinde ise, Demokratik Parti’nin Başkan adayı olarak seçimlere katılan Joe Biden ve Başkan Yardımcısı adayı Kamala Harris ABD’nin 46. Başkanı ve Başkan Yardımcısı olarak seçilmişler¹⁵ ve 20 Ocak

15 Joe Biden 81,283,074 geçerli oy ile oyların % 51,3’ünü, delegelerin ise 306’sını kazanmıştır. Donald J. Trump ise 74,222,959 geçerli oy ile oyların % 46,8’ini, delegelerin ise 232’sini kazanmıştır. Bkz. CNN, “Presidential Election Results and Electoral Map 2020”, <https://edition.cnn.com/election/2020/results/president> Erişim Tarihi: 23.01.2021.

2021 tarihinde göreve başlamışlardır. 1992 yılında yapılan Başkanlık seçimlerinde seçilen Başkan Bill Clinton’dan bu yana bütün Başkanlar iki dönem seçilmiş iken, Donald J. Trump aday olmakla birlikte ikinci defa seçilememiştir.¹⁶

Donald J. Trump 3 Kasım 2020 tarihinde yapılan seçimleri kaybetmesine rağmen görevi devretmeme konusunda pek çok girişimde bulunmuş ve seçim yolsuzluğu yapıldığına dair iddialar ile pek çok isnatta bulunmuştur.¹⁷ Bu iddiaların son evresi ise artık eyleme geçerek, ABD tarihinde benzeri görülmemiş bir girişime yol açmıştır. Öyle ki, seçimi kaybeden Donald J. Trump, Joe Biden’in ABD’nin yeni Başkanı seçilmesi sonrasında, bütün Kongre mensuplarının gözleri önünde oyların sayıldığı gün, yani Biden’in Başkan olarak tescil edileceği¹⁸ gün, adeta bunu engellemek üzere Kongre binasının yanı başında bir miting düzenlemiş ve sonrasında burada toplanan kalabalık Trump tarafından dile getirilen sözlerle kışkırtılarak harekete geçirilmiştir. Bu kalabalığın Kongre (*Capitol*) binası önünde gerçekleştirdiği gösteri sonrasında, Senato işgal edilmiş ve bu süreçte dört kişi yaşamını yitirmiş, pek çok kişi yaralanmış, toplantı salonu ve senatörlerin odaları basılarak tahrip edilmiştir.¹⁹ Bu girişim ve olaylar ABD Anayasal gelişmeleri çerçevesinde unutulmayacak bir biçimde tarihe geçmiştir. Bunun üzerine işletilen azil sürecinde, Senato tarafından yürütülen yargılama (*impeachment trial*) neticesinde Donald J. Trump’ın azli için gerekli 2/3 çoğunluk sağlanamadığı için, Donald Trump bu süreçten aklanmıştır.²⁰

3. “ASKIDA BAŞKAN” – “BEKLEMEDE BAŞKAN” KAVRAMSALLAŞTIRMASI VE BAŞKANIN GÖREV VE YETKİLERİ BAKIMINDAN 3 KASIM 2020 ABD BAŞKANLIK SEÇİMLERİ

ABD’de Başkanlık seçimleri, 1792 yılından bu yana “*Kasım ayının ilk Pazartesi gününü izleyen Salı günü*” yapılmaktadır. Bu durumda seçimler 2 Kasım

16 The White House, “Presidents”, <https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/presidents/> Erişim Tarihi: 25.01.2021; Vikipedi, “Amerika Birleşik Devletleri başkanları listesi”, https://tr.wikipedia.org/wiki/Amerika_Birle%C5%9Fik_Devletleri_ba%C5%9Fkanlar%C4%B1_listesi Erişim Tarihi: 25.01.2021.

17 AP News, “AP FACT CHECK: Trump’s claims of vote rigging are all wrong”, <https://apnews.com/article/election-2020-ap-fact-check-joe-biden-donald-trump-technology-49a24edd6d10888dbad61689c24b05a5> Erişim Tarihi: 22.01.2021.

18 BBC News Türkçe, “ABD Kongresi’ndeki oylama neden önemli, Trump destekçilerinin talepleri ne?” <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-55563538> Erişim Tarihi: 22.01.2021.

19 BBC News Türkçe, “ABD Kongresi 200 yıl sonra ilk kez saldırıya uğradı, bu tarihi günde neler yaşandı?”, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-55568564> Erişim Tarihi: 22.01.2021.

20 Başkanın Senato’da yapılan oylamada azledilebilmesi için 100 üyenin 67’si tarafından kabul yönünde oy kullanılması gerekmektedir. Ancak 14.02.2021 tarihinde Senato’da yapılan oylamada 57 Senatör bu yönde oy kullanırken 43 Senatör ise red yönünde oy kullanmıştır.

The Washington Post, “Trump acquitted by minority of Senate on charge of inciting Jan.6 riot at Capitol”, <https://www.washingtonpost.com/politics/2021/02/13/trump-impeachment-trial-live-updates/> Erişim Tarihi: 15.02.2021.

ila 8 Kasım arasındaki günlerde yapılmak üzere farklılık gösterebilmektedir.²¹ Fakat seçimler her ne kadar Kasım ayının başında yapılsa da Başkan daha sonraki bir tarih olan ve kesin olarak belirlenmiş bir tarihte göreve başlamaktadır. Bir başka ifadeyle, örneğin seçimler 2, 3, 4, 5, 6, 7 veya 8 Kasım tarihlerinden birinde yapılsa da (nitekim en son seçim 3 Kasım 2020 tarihinde yapılmış) Başkanın görevi devri 20 Ocak 2021 tarihinde gerçekleşmektedir. Bu durumda, bu tarihe kadar hükümet etme yetkisi bakımından; seçimi kaybeden ancak görevi sürdüren başkan “*askıda başkan*”; seçimi kazanan ancak henüz görevi devralmamış olan başkan ise “*seçilmiş başkan*” ve buna bağlı olarak “*beklemede başkan*” sıfatını taşımaktadır. Ancak bu kavramlar yerine literatürde yerleşmiş bir diğer kavramın daha bulunduğunu söylemek gerekmektedir ki o da “*lame duck period* (topal ördek dönemi)”dir. Zaman zaman diğer devletler de seçilme, yasama-yürüme organları arasında siyasi farklılaşma, görev devri ve yetkilerin sınırı açısından bu kavrama başvurulduğu görülmektedir.²² Nitekim ABD’nin 44. Başkanı Barack Obama görev süresinin dolması üzerine görevden ayrılma konuşmasında bu hususu açıkça şu sözlerle ifade etmiştir: “*You can tell that I’m a lame duck because nobody’s following instructions* (Benim bir topal ördek olduğumu söyleyebilirsiniz çünkü kimse talimatlara uymuyor)”.²³ Topal ördek konumunda bulunan Başkanın çalışma düzenine yönelik kimi eleştirilerin yöneltildiği görülmektedir. Başkan bu dönemde, meydana gelecek sonuçları hiç dikkate almaksızın veya korkmadan idari emirler, aflar veya diğer tartışmalı konulara ilişkin kararları yayımlayabilmektedir. Ancak bu kararların yaratabileceği siyasi riskler de bulunmaktadır ki, örneğin 1998 yılında Başkan Bill Clinton’ı, başkanlık döneminin topal ördek döneminde 140 af çıkardığı için ciddi eleştirilere muhatap olmuştur. Benzer şekilde, çıkarılan çok sayıda kararın veya diğer işlemlerin yeni başkanın göreve gelmesiyle geri alınabileceğinin öngörülmesi de bir başka sonuçtur.²⁴

Bu dönem işlemleri bakımından askıda Başkan George W. Bush, Irak hükümetiyle ilgili ikili bir askeri anlaşma yaptığı için beklemede Başkan Obama bakımından, ABD Kongresi’nin ve Amerikan halkının isteklerine aykırı olarak bu işlemi yaptığı gerekçesiyle eleştirilmiştir. Başkan Bush’un selefi askıda Başkan Bill Clinton da Uluslararası Ceza Mahkemesi’nin kuruluşuna ilişkin Roma Antlaşmasını imzaladığı için benzer bir biçimde “gece yarısı işlemleri”ne girişmişti. Yine, askıda Başkan Jimmy Carter, İran’daki Amerikalı rehinelere serbest bırakılması karşılığında görevdeki son gününde Cezayir Deklarasyonu’nu imzalamıştı. Ancak beklemede

21 Vikipedi, “Amerika Birleşik Devletleri başkanlık seçimleri”, https://tr.wikipedia.org/wiki/Amerika_Birle%C5%9Fik_Devletleri_ba%C5%9Fkanl%C4%B1k_se%C3%A7imleri#:~:text=ABD%20ba%C5%9Fkanl%C4%B1k%20se%C3%A7imleri%20Amerika%20Birle%C5%9Fik,8%20Kas%C4%B1m%20g%C3%BCnleri%20aras%C4%B1nda%20de%C4%9Fi%C5%9Fir. Erişim Tarihi: 23.01.2021.

22 Vikipedi, “Lame duck (politics)”, [https://en.wikipedia.org/wiki/Lame_duck_\(politics\)#:~:text=A%20president%20is%20a%20lame,on%20a%20transition%20of%20power](https://en.wikipedia.org/wiki/Lame_duck_(politics)#:~:text=A%20president%20is%20a%20lame,on%20a%20transition%20of%20power) Erişim Tarihi: 25.10.2023.

23 Vikipedi, “Lame duck (politics)”, [https://en.wikipedia.org/wiki/Lame_duck_\(politics\)#:~:text=A%20president%20is%20a%20lame,on%20a%20transition%20of%20power](https://en.wikipedia.org/wiki/Lame_duck_(politics)#:~:text=A%20president%20is%20a%20lame,on%20a%20transition%20of%20power) Erişim Tarihi: 25.10.2023.

24 Study, “Lame Duck in Politics”, <https://study.com/learn/lesson/lame-duck-politics.html> Erişim Tarihi: 26.10.2023.

Başkan Reagan ise bu konuda tam tersi istikamette bir politika izlemişti. Dolayısıyla askıda başkanların yaptıkları kimi işlemlerin beklemede Başkanlar tarafından onay görmemesi ve tam tersi istikamette işlemlerin yapılması ile karşı karşıya kalılabilmektedir.²⁵

Her ne kadar “*Ocak ayının 20. günü öğleyin*” beklemede Başkanın göreve başlayacağı tarih olsa da, bu husus 1787 Anayasası’nın ilk halinde bulunmayıp, 1933 yılında yapılan “20. Değişiklik (*Amendment*)”²⁶ ile Anayasa’ya eklenmiştir. Bu değişikliğin yapılmasına kadar yaşanan gelişmeler göz önüne alındığında askıda Başkan-beklemede Başkan sürecinin en uzun dönemi 4 ay sürmüştü ve daha sonra bu değişikliğin yapılması ihtiyacı doğmuştur.²⁷ Söz konusu hüküm şöyledir:²⁸

“Başkan ile Başkan Yardımcısının görev süreleri, bu madde onaylanmış olmasaydı, sürelerinin sona ermiş sayılacağı yılın Ocak ayının 20. günü öğleyin (vba) ve Senato ile Temsilciler Meclisi üyelerinin de Ocak ayının üçüncü günü öğleyin sona erecek ve onların yerine seçilenlerin görev süreleri de o zaman başlayacaktır.”

ABD Anayasası’nda yapılan 20. değişiklik, uygulamadaki kimi koşulları yazılı hale getirmiş ve açık bir düzenlemeye kavuşturmuştur. Buna göre, seçimlerin yapıldığı tarihten, seçilen Başkanın göreve başlayacağı tarihe kadar geçen süre zarfında “*askıda başkan*” ve “*beklemede başkan*” kavramsallaştırması yoluna gidilmesi gereksinimi ortaya çıkmıştır. Bu kavramsallaştırmanın temelinde ise ikinci dönem için aday olan Başkanın veya ikinci dönemini tamamlayan Başkanın seçim tarihinden sonra, görevin yeni Başkana devredileceği yaklaşık iki buçuk aylık süre boyunca yapacağı işlemlerin türü ve niteliği fark etmeksizin bütün görev ve yetkileri kullanmaya devam etmesi ancak yeni seçilen, yani beklemede başkanın ise göreve başlayamadığı için herhangi bir yetki kullanamaması yer almaktadır. Bu evrede askıda başkan henüz görevi devretmemiş başkan olsa da bunun anayasa hukuku literatüründeki karşılığı itibarıyla “*işgüder hükümet/başkan*” olarak kabul edilmesi gerekmektedir. “*İşgüder hükümet (caretaker government)*”²⁹ kavramı her ne kadar parlamenter hükümet sistemi bakımından kullanılıyor olsa da, yürütme organının geçiş dönemi faaliyetleri çerçevesinde üstlenilen işlev doğrultusunda başkanlık sistemi bakımından da kullanılması mümkündür. Zira “*işgüder hükümet/*

25 Rivka Weill, “Constitutional Transitions: The Role of Lame Ducks and Caretakers”, *Utah L. Review*, N. 3, 2011, p. 1087.

26 “ABD Anayasası”, <https://photos.state.gov/libraries/turkey/231771/PDFs/abd-anayasasi.pdf> Erişim Tarihi: 22.01.2021.

27 Charles O. Jones, “Governing When It’s over: The Limits of Presidential Power”, *The Brookings Review*, V. 7, N 4, 1989. p. 11-12.

28 “ABD Anayasası”, <https://photos.state.gov/libraries/turkey/231771/PDFs/abd-anayasasi.pdf> Erişim Tarihi: 22.01.2021; ABD Büyükelçiliği, “Amerika Hakkında”, <https://tr.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/91/abd-anayasasi.pdf> (Erişim Tarihi: 22.01.2021).

29 Kemal Gözler, *Türk Anayasa Hukuku Dersleri*, Ekin Basım Yayım, Bursa, 2022, s. 341; Turhan, *Hükümet Sistemleri ve ...*, s. 133.

başkan”, toplumsal yaşam bakımından önem taşıyan kamu hizmetlerinin yürütülmesi ve olağanüstü koşulların gerektirdiği işlemlerin yapılması ile sınırlı hükümet faaliyetlerini gerçekleştirebilecektir. Çünkü işgüder hükümetlerin siyasal değil, ancak günlük ve cari işleri, yani idari ve ivedi işleri yapabileceği kabul edilmektedir. Parlamenter sistemde parlamentonun güvenine dayanmayan bu hükümetin önemli siyasal kararları alamaması ve önemli makamlara atama yapamaması bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır.³⁰ Aksi halde, buna aykırı bir işlemler düzeni, başkanlık sisteminde askıda başkan tarafından yapılan pek çok işlemin, seçilmiş başkan tarafından göreve başladığında geçersiz hale getirilmesiyle sonuçlanabilecek ve daha da önemlisi yürütülecek genel siyasetin farklılıklar arz etmesi halinde bu husus kaçınılmaz bir hal alabilecektir. Belirtilen bu durum 20 Ocak 2021 tarihi itibarıyla ABD’de pratiğe kavuşmuştur. Zira seçilmiş Başkan Joe Biden ve Başkan yardımcısı Kamala Harris bu tarihte göreve başlamışlardır. Her ne kadar doğrudan ve spesifik olarak 3 Kasım 2020’den 20 Ocak 2021 tarihine kadar yapılan işlemlere yönelmemiş olsa da Donald J. Trump yönetiminin işlemlerinin geçersiz hale getirilmesine yönelik çok önemli kararlar alınmıştır.

Yeni Başkan Joe Biden, göreve başladığı ilk gün Donald J. Trump tarafından yayımlanan ve önemli tartışmaları beraberinde getiren 17 Başkanlık kararnamesini (*executive orders*) kaldıran kararnameler imzalamıştır. Bu yöntemin, önceki dönem işlemlerinin geçersiz kılınması açısından Donald J. Trump tarafından da kullanılmış olduğunu vurgulamak gerekir. Çünkü Donald J. Trump, 44. ABD Başkanı Barack Obama tarafından yürütülen siyasete bağlı olarak alınan pek çok kararı yürürlükten kaldırmış ve aksi yönde kararlar almıştır.³¹

Joe Biden’in, göreve başladığı ilk gün çıkarılan 17 Başkanlık kararnamesinden 15’i Covid-19 salgını kapsamında Donald J. Trump yönetiminin aldığı kararlardan köklü olarak farklılık sergileme çerçevesinde olup, bu krizin federal tedbirlerle yönetimine ilişkindir.³² Diğer iki Başkanlık kararnamesinden ilki Donald J. Trump’ın

30 Gözler, *Türk Anayasa...*, s. 341.

31 “Trump, başkan olur olmaz “teröre yatkın” ülkelerden gelen göç dalgasını durduracağını belirtti. Oval Ofis’teki ilk saatinde yasadışı göçmenlerin sınır dışı edilmesini sağlayacak belgeye imza atacağını açıkladı. Trump ayrıca Suriyeli göçmenlerin girişine de engel olacağını aktardı. Meksika ile ABD sınırına duvar inşa edeceğini belirtti. Okullar ya da bazı askeri alanlardaki silah kullanma yasağını kaldıracağını söyledi. IŞİD tehdidiyle mücadele etmek için generallere Oval Ofis’e 10 gün içinde bir plan sunmaları için emir vereceğini dile getirdi. “Obamacare” olarak da bilinen Başkan Obama’nın yürürlüğe koyduğu sağlık reformunu geri çekme sözü verdi. Obama’nın verdiği başkanlık emirlerinin hepsini geri çekeceğini ifade etti. Pfizer, Carrier, Ford and Nabisco gibi şirketlerin yöneticileriyle bir araya gelerek üretimi diğer ülkelere taşımaları takdirinde yüzde 35 gümrük vergisi uygulanacağını söyledi. Transpasifik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TPP) anlaşmasından çekileceğini söyledi. Kuzey Amerika Ülkeleri Serbest Ticaret Anlaşması’nı (NAFTA) yeniden müzakere edeceğini dile getirdi. Çin’i, ihracatını artırmak için kur manipülatörü olarak adlandırmayı istiyor.” Bkz. BBC News Türkçe, “10 maddede Trump’ın başkanlıktaki ‘ilk 24 saati’”, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-37925748> Erişim Tarihi: 22.01.2021.

32 The White House, “Executive Order on Protecting the Federal Workforce and Requiring Mask-Wearing”, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/presidential-actions/2021/01/20/executive-order-protecting-the-federal-workforce-and-requiring-mask-wearing/> Erişim Tarihi: 22.01.2021.

ayrılma kararı aldığı “iklim değişikliği andlaşması”³³ konusunda ve ikincisi ise “göçmenlik” (*immigration*) konusundadır.³⁴ Başkan Joe Biden tarafından çıkarılan bu Başkanlık kararnameleri, gerek kapsamı ve gerekse Başkanın göreve başlamasının ilk 24 saati içinde gerçekleşmesi sebebiyle de bir ilke karşılık gelmektedir.³⁵ Zira son beş ABD Başkanının (Joe Biden, Donald J. Trump, Barack Obama, G. W. Bush, Bill Clinton) göreve gelişinin ilk 24 saati içinde çıkardığı Başkanlık kararnamesi sayıları karşılaştırıldığında³⁶, bugüne kadarki en yüksek sayı olan 17 Başkanlık kararnamesi Joe Biden tarafından çıkarılmıştır.³⁷

Bu işlemler, Başkanın yürüttüğü genel siyasetin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak esasen üzerinde durulması gereken konu Başkanın bu siyaseti yürütürken ve hukuki işlemler tesis ederken göreve ne zaman başladığı ve daha da önemlisi ise devlet düzeninde etkili sonuçlar doğurabilecek bu işlemleri ne zamana kadar yapabileceğidir. ABD Anayasası’nı enine boyuna bütün yönleriyle tasarlayan kurucularının (*founding fathers*), her ne kadar bu “temel belge”nin iktidarın kullanımı sırasında karşılaşılabilecek suistimallere zırh olacağını düşünmüş iseler de, Anayasal yetkileri kullanacak organ ve kişilerin idari ve siyasi bütün kötüye kullanım girişim ve hamlelerini tahmin etmeleri veya öngörmeleri mümkün değildi. Çünkü kötüye kullanma, anayasal yetkilerin aşındırılması suretiyle olabileceği gibi, anayasa ile verilmemiş bir yetki alanında yetki alanının yaratılması yoluyla da gerçekleştirilebilir. Bu çerçevede, ABD Anayasası her ne kadar Başkanın seçimi kaybettikten sonra görevi

-
- 33 Paris İklim Andlaşması’nın onaylanması: *“Acceptance On Behalf Of The United States Of America I, Joseph R. Biden Jr., President of the United States of America, having seen and considered the Paris Agreement, done at Paris on December 12, 2015, do hereby accept the said Agreement and every article and clause thereof on behalf of the United States of America. Done at Washington this 20th day of January, 2021. JOSEPH R. BIDEN JR.”* The White House, “Paris Climate Agreement”, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/01/20/paris-climate-agreement/> Erişim Tarihi: 22.01.2021.
- 34 BBC News, “Biden sets to work on reversing Trump policies with executive orders”, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-55738746> Erişim Tarihi: 22.01.2021; The White House, “Executive Order on the Revision of Civil Immigration Enforcement Policies and Priorities”, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/presidential-actions/2021/01/20/executive-order-the-revision-of-civil-immigration-enforcement-policies-and-priorities/> Erişim Tarihi: 22.01.2021.
- 35 Joe Biden tarafından bu husus, Twitter hesabından yapılan paylaşım ile şöyle gerekçelendirilmiştir: *“There is no time to waste when it comes to tackling the crises we face,” President Biden tweeted as he headed to the White House following his inauguration. President Biden “will take action - not just to reverse the gravest damages of the Trump administration - but also to start moving our country forward,” a statement detailing his executive orders said.*”. Bkz. BBC News, “Biden sets to work on reversing Trump policies with executive orders”, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-55738746> Erişim Tarihi: 22.01.2021.
- 36 UC Santa Barbara, “Executive Orders”, <https://www.presidency.ucsb.edu/statistics/data/executive-orders>, Erişim Tarihi: 22.01.2021; BBC News, “Biden sets to work on reversing Trump policies with executive orders”, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-55738746> Erişim Tarihi: 22.01.2021.
- 37 Donald J. Trump tarafından 8, Barack Obama tarafından 9, G. W. Bush tarafından 2, Bill Clinton tarafından 3 Başkanlık kararnamesi imzalanmıştır. BBC News, “Biden sets to work on reversing Trump policies with executive orders”, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-55738746> Erişim Tarihi: 22.01.2021.

devredeceği tarihe kadar işlem yapma kısıtı olarak bir hükme yer vermese de, bunun demokratik siyasal isterler bakımından değerlendirilmesi zorunluluk arz etmektedir. Zira demokratik usullerle gerçekleştirilen seçimlerin hedefi, seçmenlerin kanaatlerine uygun hükümet etme faaliyetlerinin çerçevesini ve yönünü belirlemektir. Nitekim ABD’de Başkanlık seçimleri bu işleve sahiptir. Çünkü seçimlerle birlikte seçmenlerin iradesi artık hükümet etme yetkisini sürdüremeyecek Başkan bakımından menfi bir sonuç meydana getirdiğinden, askıda başkanın, işgüder bir başkana dönüşmesi sebebiyle gerçekleştireceği tasarrufların kapsamı ve sınırları da yetki aşımı boyutlarına ulaşacak bir görünüm kazanabilecektir. Bu nedenle, askıda başkanın işlemlerine sınır tayin edilmesi konusunda bir düzenlemenin yapılması gerektiği söylenebilir.

ABD Anayasası’na göre Başkan en fazla iki dönem seçilebilmektedir. 1787 Anayasası’nın ilk şeklinde her ne kadar böyle bir sınırlayıcı hüküm olmasa da, ABD’nin ilk Başkanı George Washington ile başlayan bu teamül, George Washington’un iki dönem görev yaptıktan sonra üçüncü defa aday olmaması ile birlikte şekillenmiştir. Bu konuda Anayasa’da o tarihte bir sınırlama olmamasına rağmen bu teamül sürdürülmüştür. Fakat bu teamül ABD’nin 32. Başkanı olarak seçilip 4 Mart 1933 - 12 Nisan 1945 tarihleri arasında dört dönem Başkanlık yapan Franklin D. Roosevelt ile bozulmuştur. Roosevelt 12 Nisan 1945 tarihinde, dördüncü dönem Başkanlık görevi esnasında yaşamını yitirmiştir. Eğer ki yaşamını yitirmemiş olsaydı, belki de Anayasa’da bu konuda bir sınırlama olmadığı iddiasıyla daha fazla dönem Başkanlık seçiminde aday olarak bu görevi yürütme ısrarını sürdürebilecekti. Ancak bu yaklaşım ise iktidarın sınırlandırılması ve temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması anlamına gelen “anayasacılık hareketi” ve o güne kadar oluşan demokratik teamül ile tezatlık sergileyeceği için sürdürülebilirlik koşullarından yoksun olarak düşünülebilecekti. Başkan Roosevelt’in yaşamını yitirmesi üzerine Başkan yardımcısı olarak görevini yürüten Harry S. Truman, ABD Başkanı olarak görevi devralmıştır. Başkanlık görevinin iki dönemden fazla yapılmaması gerektiği düşüncesinden hareketle, adeta “kurucu babalar (*founding fathers*)”ın iradesini ortaya çıkaran bir yaklaşımla 1951 yılında Anayasa’da yapılan “22. Değişiklik (*Amendment*)” ile iktidarın kullanımında süre koşulu getirilerek bir sınırlama yoluna gidilmiştir. Buna göre:³⁸

“Hiç kimse, Başkanlık görevine iki defadan fazla seçilemeyecek ve daha önce Başkanlığa seçilmiş başka bir kimsenin görev süresinin iki yıldan fazla bölümünde Başkanlık sorumluluğunu yüklenmiş, ya da ona vekâlet etmiş bir kimse bir kereden fazla Başkan seçilmeyecektir. Ancak, bu madde Kongre’ye önerildiği zaman Başkanlık görevini üstlenmiş kişi için uygulanmayacak ve bu maddenin işlerliğini kazanması için geçecek sürede Başkanlık makamını işgal eden veya ona vekâlet eden kişinin bu sürenin geri kalan kısmında Başkanlık görevini sürdürmesini veya ona vekâlet etmesini engellemeyecektir.”

38 “ABD Anayasası”, <https://photos.state.gov/libraries/turkey/231771/PDFs/abd-anayasasi.pdf> Erişim Tarihi: 22.01.2021.

Söz konusu hükme göre, Başkan en fazla iki dönem seçilebilecektir. Başkanlık makamının boşalması sonucu Başkan yardımcısı eğer iki yıldan fazla süreyle Başkanlık görevini üstlenmiş ise bu durumda ancak bir kere daha Başkan seçilebilecektir.³⁹ Toplam süre bakımından ise bu Başkan yardımcısının tekrar aday olup seçilmesi halinde görev süresi en fazla altı yıl olabilecektir.⁴⁰ Başkan yardımcısının da Başkan ile seçimlere katılması 1804 yılında 12. Anayasa değişikliği ile getirilmiştir.⁴¹ Başkan yardımcılığı makamı özellikle 20. yüzyılda yaşanan gelişmelere kadar bir rönesansa uğramamıştır. Başkan yardımcısının üstlendiği görev ve yetkilerin gelişimi, zamanla bu makama yüklenen değeri arttırmış ve onu önemli bir konuma yükseltmiş ve böylece bu konuda kimi düzenlemelerin yapılması gereksinimi ortaya çıkmıştır.⁴²

Başkan yardımcısı bakımından, Anayasa’daki boşluklar uygulamada kimi sonuçlar doğurmuş ve bunu gidermek üzere de Anayasa’da bu doğrultuda düzenlemeler yapılmıştır. Öyle ki, Başkanın görevinin seçim dönemi dışında sona ermesi halinde Başkan yardımcısının Başkan olmasına ilişkin düzenleme de Anayasa’da 1967 yılında yapılan “25. Değişiklik (Amendment)”⁴³ ile getirilmiştir.

39 Başkanlık makamının boşalması ve buna bağlı olarak Başkan yardımcılarının göreve gelmeleri konusunda bkz. John D. Feerick, “The Vice-Presidency and the Problems of Presidential Succession and Inability”, *Fordham Law Review*, V.32, N.3, 1964, p. 459-462.

40 1982 Anayasası’nda 21.01.2017 tarih ve 6771 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle, bu yönde bir düzenleme getirilmiş ise de ABD Anayasası’nda görev süresine kalan sürenin eklenmesiyle Başkan yardımcısı tekrar seçilmesi halinde en fazla altı yıl görev yapabilmektedir. Bu durumda 2 yıllık süre de dönemden sayılmaktadır ki bu husus görevin sınırlandırılması ve bu anlamda sürenin aşılması bakımından önem arz etmektedir. Buna karşın 2017 Anayasa değişikliğiyle düzenleme altına alınan Anayasa’nın 106. maddesinin 2. fıkrasında bu süre istisna kategorisinde görülerek en fazla iki dönem seçilebilmeye eklenen süre olarak tasarlanmıştır. Hâlbuki Cumhurbaşkanı olarak seçilecek kişi bakımından bu sürenin uzatılmaması bu sürenin iki dönemlik süreden düşülerek tamamlanması daha doğru olacaktır. Buna karşın söz konusu maddede “Cumhurbaşkanlığı makamının herhangi bir nedenle boşalması halinde, kırkbeş gün içinde Cumhurbaşkanı seçimi yapılır. Yenisi seçilene kadar Cumhurbaşkanı yardımcısı Cumhurbaşkanlığına vekâlet eder ve Cumhurbaşkanı’nın ait yetkileri kullanır. Genel seçime bir yıl veya daha az kalmışsa Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimi de Cumhurbaşkanı seçimi ile birlikte yenilenir. Genel seçime bir yıldan fazla kalmışsa seçilen Cumhurbaşkanı Türkiye Büyük Millet Meclisi seçim tarihine kadar görevine devam eder. Kalan süreyi tamamlayan Cumhurbaşkanı açısından bu süre dönemden sayılmaz. Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimlerinin yapılacağı tarihte her iki seçim birlikte yapılır” hükmüne yer verilmiştir. Buna göre genel seçimlere 4 yıldan fazla süre var iken yapılacak seçimlerde Cumhurbaşkanı olarak seçilme halinde bu süre dönemden sayılmayacak ve seçilmesi halinde iki dönem daha Cumhurbaşkanlığı görevine gelebilecektir. Nihayetinde bu düzenlemeyle bir kişinin on dört yıla yakın bir süre Cumhurbaşkanlığı görevini üstlenmesi mümkün hale gelmektedir.

41 The White House, “The Executive Branch”, <https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/our-government/the-executive-branch/> (27.10.2023).

42 Feerick, *The Vice-Presidency...*, s. 467-468.

43 “Bölüm 1

Başkan’ın görevden alınması, ölümü, ya da istifası halinde, Başkan Yardımcısı, Başkan olacaktır.

Bölüm 2

Başkan Yardımcısı makamında bir boşluk olduğunda, Başkan, Kongre’nin her iki meclisinde çoğunluk oyu ile onaylanarak göreve başlayacak bir Başkan Yardımcısı atayacaktır.

Bölüm 3

Başkan, makamının yetki ve görevlerini yerine getiremeyeceğini Senato geçici başkanı ile Temsilciler Meclisi Başkanına yazılı olarak bildirdiğinde ve bunun tersini onlara yine yazılı olarak bildirinceye

Ancak söz konusu düzenlemenin yapılmasının koşullarını hazırlayan ise yine “başkanlık sisteminin rasyonelleştirilmesi” ihtiyacından kaynaklanmış ve 1973 yılında da uygulama bulmuştur. Öyle ki 1969 yılında ABD’nin 37. Başkanı olarak seçilen Richard Nixon’un yardımcısı Agnew Spiro, hakkındaki suçlamalardan dolayı 10 Ekim 1973 tarihinde istifa etmiş ve bunun üzerine Başkan Nixon tarafından Başkan yardımcılığı görevine Gerald Ford atanmıştır.⁴⁴ Başkan bu yetkiyi ise 1787 Anayasası’nın ilk halinde bulunmayan ve az evvel belirtilen 25. Anayasa Değişikliğine dayanarak gerçekleştirmiştir. Ancak bir süre sonra ABD’de bir ilk daha yaşanmıştır. Başkan Nixon, “*Watergate skandalı*” olarak tarihe geçen gelişmeler sonucu oluşan kamuoyu ve *impeachment* girişimine ilişkin ciddi belirtiler karşısında görevinden istifa etmiştir.⁴⁵ Bunun üzerine seçimle göreve gelmeyen bir kişi olan Gerald Ford, 9 Ağustos 1974 tarihinde 38. ABD Başkanı olarak bu görevi üstlenmiştir.⁴⁶

kadar; bu gibi yetkiler ve görevler Başkan’a vekâleten Başkan Yardımcısı tarafından yerine getirilecektir.

Bölüm 4

Başkan Yardımcısı ile yürütme organının veya Kongre’nin yasa ile belirlediği başka bir kurumun başlıca yetkililerinin çoğunluğu Senato geçici başkanı ve Temsilciler Meclisi Başkanına, Başkanın yetki ve görevlerini yerine getiremeyecek bir durumda olduğunu yazılı olarak bildirdiklerinde, Başkan Yardımcısı derhal Başkan’a vekâleten bu makamın yetki ve görevlerini üstlenecektir.

Daha sonra, Başkan, görev yapamayacak bir durumun artık bulunmadığını Senato geçici başkanı ve Temsilciler Meclisi başkanına yazılı olarak bildirdiğinde, Başkan Yardımcısı ve yürütme organının veya Kongre’nin yasa ile belirlediği başka bir kurumun başlıca yetkililerinin çoğunluğu Başkan’ın yetki ve görevlerini yerine getiremeyeceğini dört gün içinde yazılı olarak bildirmedeği takdirde, Başkan yetki ve görevlerini yeniden üstlenecektir. Böyle bir durum olduğunda, Kongre bu meseleyi karara bağlayacak, eğer tatilde ise de bu konuya istinaden en geç kırk sekiz saat içinde toplanacak ve karar verecektir. Şayet Kongre ikinci kendisine teslim edilmesinden sonraki yirmi bir gün içinde, ya da eğer toplantı halinde değilse, toplanması gereken tarihten başlayarak yirmi bir gün içinde, her iki meclisin üçte iki çoğunluğu ile Başkan’ın yetki ve görevleri yerine getiremeyeceğini saptarsa, Başkan Yardımcısı Başkan Vekili olarak yetki ve görevleri üstlenecektir; aksi takdirde, Başkan görev ve yetkilerini yeniden üstlenecektir.”

Bkz. “ABD Anayasası”, <https://photos.state.gov/libraries/turkey/231771/PDFs/abd-anayasasi.pdf>
Erişim Tarihi: 22.01.2021.

- 44 Anayasa’nın II. Maddesinin 1. Bölümü ve 4. Bölümünde bu husus düzenleme altına alınmıştır:

“Bölüm 1

Başkan’ın görevden uzaklaştırılması, ölümü, istifası veya görevinin yetki ve işlevlerini yerine getirmede yetersiz olduğu hallerde, bu yetki ve işlevler Başkan Yardımcısına geçecektir ve hem Başkan hem de Başkan Yardımcısının görevden alınması, ölümü, istifa ya da görevde yetersizliği halinde Kongre, yasa ile hangi görevlinin Başkan olarak görev yapacağını bildirecek ve yetersizlik ortadan kalkıncaya ya da bir Başkan seçilinceye kadar bu kişi Başkan olarak görev yapacaktır.

...

Bölüm 4

Başkan, Başkan Yardımcısı ve Birleşik Devletler’in bütün sivil yetkilileri, vatana ihanet, rüşvet, diğer ağır suçlar ve görevi kötüye kullanmakla suçlanır ve mahkûm olurlarsa, görevlerinden alınacaklardır.”
Bkz. History, “Watergate Scandal”, <https://www.history.com/topics/1970s/watergate> Erişim Tarihi: 25.01.2021.

- 45 History, “Watergate Scandal”, <https://www.history.com/topics/1970s/watergate> Erişim Tarihi: 25.01.2021; Watergate.info, “Watergate: The Scandal That Brought Down Richard Nixon”, <https://watergate.info/> Erişim Tarihi: 25.01.2021; Teach Democracy, “The Watergate Scandal”, <https://www.crf-usa.org/bill-of-rights-in-action/bria-25-4-the-watergate-scandal.html> Erişim Tarihi: 25.01.2021; The Washington Post, “The Watergate Story”, <https://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/special/watergate/timeline.html> Erişim Tarihi: 25.01.2021.
- 46 The White House, “Gerald R. Ford”, <https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/presidents/gerald-r-ford/> Erişim Tarihi: 23.01.2021. Ayrıca bkz. Münici Kapanı, *Politika Bilimine Giriş*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2012, s. 172.

Görüldüğü üzere, Anayasa değişikliklerinin temelinde her ne kadar tarihsel deneyimler ve gelişmeler yer alsada Başkanın görev ve yetkilerinin kullanımı her zaman önemini koruyan bir konu olmuştur. Özellikle seçim dönemlerinde askıda başkanın tasarrufları bakımından bunların kullanımı ayrıca önem taşımaktadır. ABD Anayasası’nda yer alan açık düzenlemeler ve uygulamayla şekillenerek Başkanın kullandığı yetkiler göz önüne alındığında, bu dönemde gerçekleştirilecek işlemler bakımından “işgüder hükümet” tasarrufları veya faaliyetleri düzeyinde herhangi bir düzenlemeye Anayasa’da yer verilmemesi karşısında, “askıda başkan”ın bu süreçte kullanacağı görev ve yetkilerin sınırlandırılması bir gereksinim olarak açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

ABD Anayasası, Başkanın görev ve yetkilerini madde II, Bölüm 2 ve 3’te şu şekilde sıralamaktadır:

- Başkan, başkomutan olarak yetki kullanabilecektir,
- Yürütme organının her bölümünün en üst görevlisinden kendi bölümünün işlevleri ile ilgili herhangi bir konuda görüşünü yazılı olarak isteyebilecektir,
- Görevi kötüye kullanma olayları dışında, Birleşik Devletler’e karşı işlenmiş suçlarda infazı erteleme ve affetme yetkisine sahiptir,
- Senato’nun tavsiye ve rızası ile ve mevcut senatörlerin üçte ikisinin onayı ile antlaşmalar yapma yetkisine sahiptir,
- Büyükelçileri, diğer diplomatik kişi ve konsolosları Senato’nun tavsiye ve rızası ile bunların atamalarını yapacaktır,
- Yüksek Mahkeme yargıçları ile bu Anayasa’nın öngörmediği ve yasalarla kurulacak Birleşik Devletleri makamları için bütün görevlileri önerecek ve Senato’nun tavsiye ve rızası ile bunların atamalarını yapacaktır,
- Kongre uygun gördüğü alt düzeydeki görevlilerin atanmasını yasa ile yalnızca Başkan’a, mahkemelere ya da Yönetim Bölümlerinin başkanlarına verebilecektir.
- Başkan, Senato’nun tatilde bulunduğu süre içinde, boşalacak bütün görevlere, Senato’nun izleyen dönemi bitiminde sona ermek üzere, atama yapma yetkisine sahip olacaktır,
- Başkan, zaman zaman, Birliğin Durumu hakkında Kongre’ye bilgi verecektir,
- Başkan gerekli ve uygun gördüğü önlemleri Kongre’nin görüşlerine sunacaktır,
- - Başkan olağanüstü hallerde her iki meclisi veya bunlardan herhangi birini, toplantıya çağırabilecek ve tatile girme konusunda aralarında bir anlaşmazlık olduğunda, uygun gördüğü bir tarihe kadar onları tatil edebilecektir,
- Başkan büyükelçileri ve diğer yabancı devlet temsilcilerini kabul edecektir,
- Başkan yasaların sadakat ile uygulanmasını gözetecek, Birleşik Devletler’in bütün görevlilerini atayacaktır.

Söz konusu hükümler uyarınca Başkanın yetkilerinin önemli egemenlik yetkileri olduğu çok açıktır. Nitekim Donald J. Trump'ın, başkanlık seçimlerini kaybettiği 3 Kasım 2020 tarihinden “görevinin sona erdiği”⁴⁷ 20 Ocak 2021 tarihine kadar “askıda başkan” sıfatıyla yayımladığı “başkanlık karnameleri (*executive orders*)” şöyledir:⁴⁸

13958	Establishing the President's Advisory 1776 Commission	November 2, 2020	November 5, 2020	November 2, 2020	85 FR 70951	2020-24793
13959	Addressing the Threat From Securities Investments That Finance Communist Chinese Military Companies	November 12, 2020	November 17, 2020	November 12, 2020	85 FR 73185	2020-25459
13960	Promoting the Use of Trustworthy Artificial Intelligence in the Federal Government	December 3, 2020	December 8, 2020	December 3, 2020	85 FR 78939	2020-27065
13961	Governance and Integration of Federal Mission Resilience	December 7, 2020	December 10, 2020	December 7, 2020	85 FR 79379	2020-27353
13962	Ensuring Access to United States Government COVID-19 Vaccines	December 8, 2020	December 11, 2020	December 8, 2020	85 FR 79777	2020-27455
13963	Providing an Order of Succession within the Department of Defense	December 10, 2020	December 15, 2020	December 10, 2020	85 FR 81331	2020-27739
13964	Rebranding United States Foreign Assistance to Advance American Influence	December 10, 2020	December 15, 2020	December 10, 2020	85 FR 81333	2020-27740
13965	Providing for the Closing of Executive Departments and Agencies of the Federal Government on December 24, 2020	December 11, 2020	December 16, 2020	December 11, 2020	85 FR 81337	2020-27807
13966	Increasing Economic and Geographic Mobility	December 14, 2020	December 17, 2020	December 14, 2020	85 FR 81777	2020-27948
13967	Promoting Beautiful Federal Civic Architecture	December 18, 2020	December 23, 2020	December 18, 2020	85 FR 83739	2020-28605
13968	Promoting Redemption of Savings Bonds	December 18, 2020	December 23, 2020	December 18, 2020	85 FR 83745	2020-28606
13969	Expanding Educational Opportunity Through School Choice	December 28, 2020	January 4, 2021	December 28, 2020	86 FR 219	2020-29235
13970	Adjustments of Certain Rates of Pay	December 31, 2020	January 6, 2021	December 31, 2020	86 FR 421	2021-00040
Absolute No.	Title / Description	Date signed	Date published	Date(s) effective	FR Citation	FR Doc. Number
13971	Addressing the Threat Posed by Applications and Other Software Developed or Controlled by Chinese Companies	January 5, 2021	January 8, 2021	January 5, 2021	86 FR 1249	2021-00305
13972	Promoting Small Modular Reactors for National Defense and Space Exploration	January 5, 2021	January 14, 2021	January 5, 2021	86 FR 3727	2021-01013
13973	Providing an Order of Succession Within the Environmental Protection Agency	January 8, 2021	January 15, 2021	January 8, 2021	86 FR 3733	2021-01094
13974	Communist Chinese Military Companies, U.S. Efforts To Address Threat From Securities Investments That Finance	January 13, 2021	January 19, 2021	January 13, 2021	86 FR 4875	2021-01228
13975	Encouraging Buy American Policies for the United States Postal Service	January 14, 2021	January 21, 2021	January 14, 2021	86 FR 6547	2021-01469
13976	Establishing the Wildland Fire Management Policy Committee	January 14, 2021	January 21, 2021	January 14, 2021	86 FR 6549	2021-01476
13977	Protecting Law Enforcement Officers, Judges, Prosecutors, And Their Families	January 14, 2021	January 21, 2021	January 14, 2021	86 FR 6803	2021-01635
13978	Building the National Garden of American Heroes	January 14, 2021	January 21, 2021	January 14, 2021	86 FR 6809	2021-01643
13979	Ensuring Democratic Accountability in Agency Rulemaking	January 18, 2021	January 22, 2021	January 18, 2021	86 FR 6813	2021-01644
13980	Protecting Americans From Overcriminalization Through Regulatory Reform	January 18, 2021	January 22, 2021	January 18, 2021	86 FR 6817	2021-01645
13981	Protecting The United States From Certain Unmanned Aircraft Systems	January 18, 2021	January 22, 2021	January 18, 2021	86 FR 6821	2021-01646
13982	Care Of Veterans With Service In Uzbekistan	January 19, 2021	January 25, 2021	January 19, 2021	86 FR 6833	2021-01712
13983	Revocation of Executive Order 13770	January 19, 2021	January 25, 2021	January 20, 2021	86 FR 6835	2021-01713
13984	Taking Additional Steps to Address the National Emergency with Respect to Significant Malicious Cyber-Enabled Activities	January 19, 2021	January 25, 2021	January 19, 2021	86 FR 6837	2021-01714

47 Burada görevini devrettiği yerine “görevinin sona erdiği” ifadesi bilinçli bir tercihe dayanmaktadır. Çünkü Donald Trump görevin devredileceği 20 Ocak 2021 tarihli “devir-teslim töreni”ne katılmamıştır. NBC News, “Trump says he won't attend Biden's inauguration”, <https://www.nbcnews.com/politics/donald-trump/trump-says-he-won-t-attend-biden-s-inauguration-n1253496> Erişim Tarihi: 16.02.2021.

48 Vikipedi, “List of executive orders by Donald Trump”, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_executive_orders_by_Donald_Trump Erişim Tarihi: 16.02.2021; The White House, “Presidential Actions”, <https://trumpwhitehouse.archives.gov/presidential-actions/> Erişim Tarihi: 16.02.2021.

Bu işlemler arasında en çok ses getiren ve tartışma konusu olanlardan birisi ise Başkan Donald J. Trump’ın görevi devretmesine saatler kala, federal suçlar kapsamında yer alan 73 kişinin cezalarını affetmesi ve 70 kişinin de cezalarını hafifletmesidir.⁴⁹ Bu durum ise Başkanın görevi devredeceği zamana kadar yapacağı işlemler bakımından öngörülmesi gereken sınırlamanın ne kadar önem taşıdığını ve gerekli olduğunu açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Zira seçimin yapıldığı tarihten, görevin devredilmesinden önceki güne kadar geçen zamanda bu işlemin yapılmayıp görevin devredilmesine saatler kala bu işlemin yapılması, bu yetkinin nasıl keyfi bir şekilde kullanılmaya müsait olduğu ve kamu yararı bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi bakımından önemli bir göstergedir.⁵⁰ Başkanın yürüteceği siyasetin sonucu olarak bu işlemler kullanılabilir ve buna anayasal bir engel de bulunmamaktadır. Ancak buradaki sorun, eğer ki böyle bir ihtiyaç var ise, af kararının veya cezaların hafifletilmesinin seçimlerden daha önce çıkarılması da mümkün iken seçimleri kaybeden askıda başkanın bu yetkiyi görevinin sona ereceği son saatlerde kullanması sebebiyle ortaya çıkmaktadır. Öyle ki, askıda başkanın, seçilmiş başkan tarafından geri alınamayacak bu ve bunun gibi diğer görev ve yetkileri kullanması, bu yetkinin askıda başkan tarafından kullanımına bir sınır tayininin ne derece gerekli olduğunu göstermesi açısından önem taşımaktadır.

4. 1803 TARİHLİ MARBURY V. MADİSON KARARININ “ASKIDA BAŞKAN”- “BEKLEMEDE BAŞKAN” ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

ABD’de 1800 yılında yapılan dördüncü başkanlık seçimlerinde, Federalistlerin adayı o tarihte başkanlık görevini yürüten John Adams; Demokratik Cumhuriyetçilerin adayı ise Thomas Jefferson idi. Seçimlerde oyların kilitlenmesi sonucu, Temsilciler Meclisi tarafından yapılan 36 oylama sonucu seçilen Thomas Jefferson 4 Mart 1801 tarihinde göreve başlamıştır.⁵¹

Seçimlerin tamamlanması ile yeni Başkanın göreve başlayacağı tarih arasında bir zaman aralığı bulunmaktaydı. Yani “askıda başkan” - “beklemede başkan”

49 The White House, “Statement from the Press Secretary Regarding Executive Grants of Clemency”, <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/statement-press-secretary-regarding-executive-grants-clemency-012021/> Erişim Tarihi: 04.03.2022; VoA News, “Trump Issues 73 Pardons on Last Day in Office”, <https://www.voanews.com/usa/trump-issues-73-pardons-last-day-office> Erişim Tarihi: 04.03.2022; BBC News, “Trump pardons dozens in final hours, including ex-aide Steve Bannon”, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-55729221> Erişim Tarihi: 04.03.2022.

50 The White House, “Statement from the Press Secretary Regarding Executive Grants of Clemency”, <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/statement-press-secretary-regarding-executive-grants-clemency-012021/> Erişim Tarihi: 04.03.2022.

51 Britannica, “Vice presidency and presidency of John Adams”, <https://www.britannica.com/biography/John-Adams-president-of-United-States/Vice-presidency-and-presidency> Erişim Tarihi: 25.01.2021; Britannica, “Thomas Jefferson”, <https://www.britannica.com/biography/Thomas-Jefferson> Erişim Tarihi: 25.01.2021.

farklılığının ilk örneğinin bu süreçte ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Hatta bu evredeki gelişmelerin ne gibi sorunlar yarattığı göz önüne alındığında, askıda başkanın gerçekleştirebileceği işlemler bakımından bir düzenleme yapılmasının ne kadar önem taşıdığı o tarihte açık bir şekilde görülmüştür. Zira bu evrede yapılan işlemler buna haklılık kazandıracak niteliktedir. Çünkü beklemede başkan Thomas Jefferson'un göreve başlamasından önce Federalistler tarafından, o dönem alevlenmeye başlayan "adem-i merkeziyetçi" anlayış doğrultusunda, Kongreye, Adalet Teşkilatı Kanunu Taslağı (*Judiciary Act of 1801*) getirilmiştir. Bu taslak, Federalistler bakımından hayati önem arz etmekteydi. Öyle ki, yeni Federal Temyiz Mahkemeleri açılması ve yeni mahkemelerin kurulması Federalistler açısından federal devlet organlarının güçlendirilmesinin önemli mekanizmaları olarak görülmüş ve federe devlet hükümetlerine ve bu anlamda Demokratik Cumhuriyetçilerin siyasal yönelimlerine karşı koruma girişimi olarak kullanılmıştır. Bu husus Demokratik Cumhuriyetçiler tarafından, "yargının ele geçirilmesi" olarak nitelendirilmiştir.⁵²

Söz konusu Kanun, 13 Şubat 1801'de, görev süresinin sona ermesine üç hafta kala askıda başkan Federalist John Adams tarafından imzalanmış, *Judiciary Act of 1801*'in yürürlük bulması üzerine söz konusu yargı organlarına bu görevleri üstlenecek 16 yargıç Federalistler arasından tayin edilmiştir. Buna ek olarak, 27 Şubat 1801'de, beklemede başkan Thomas Jefferson'un göreve başlamasına birkaç gün kala, Adams, Kongreye sunulan *District of Columbia Organic Act of 1801*'i onaylamıştır. Bu kanunla *Columbia Bölgesi*'ndeki mahkemelere 42 yeni hakim atanması öngörülmüş ve askıda başkan John Adams görev süresinin dolacağı son gününün gece yarısına kadar atamalarla ilgili imzaları atmaya devam etmiştir. Atama yöntemi ve atanan kişilerin Federalist olması sebebiyle, bu hakimler "gece yarısı hakimleri (*midnight judges*)" olarak tarihe geçmişlerdir.⁵³

Bu gelişmeler arasında önemle ön plana çıkan ise askıda başkan John Adams'ın Adalet Bakanı olarak görev yapan John Marshall'ı Federal Yüksek Mahkeme başkanı olarak atamış olmasıdır. Öyle ki John Marshall, ABD tarihinde en uzun süre (34 yıl) (4 Şubat 1801-6 Temmuz 1835), Federal Yüksek Mahkeme başkanlığı yapan yargıç olmuştur.⁵⁴ Ancak bunun önemi ise, askıda başkan tarafından atanan John Marshall ve diğer yargıçların, Federalist siyasal yaklaşımın devamlılığının sağlanması ve bunun için de yargının kurumsallığının kullanılmasının aktörleri olmasıdır. Özellikle John Marshall'ın atandığı Federal Yüksek Mahkeme aracılığıyla federal kanunların federal anayasaya uygunluğu yani "anayasaya uygunluğun yargısal denetimi" yolunun

52 Can Yavuz, "Amerika Birleşik Devletleri Yüce Mahkemesi", *TBB Dergisi*, Yıl: 2017, Sayı: 128, s. 459; Murat Sevinç, "Amerikan Yüce Mahkemesi", *AÜSBF Dergisi*, Yıl: 1996, Cilt: 51, Sayı: 1-4, s. 394-395; Turhan Feyzioğlu, *Kanunların Anayasaya Uygunluğunun Kazai Murakabesi*, AÜSBF Yayınları, Ankara, 1951, s. 165; Erdal Onar, *Kanunların Anayasaya Uygunluğunun Siyasal ve Yargısal Denetimi ve Yargısal Denetim Alanında Ülkemizde Öncüler*, Ankara, 2003, s. 97-99.

53 Feyzioğlu, *Kanunların Anayasaya...*, s. 165; Onar, *Kanunların Anayasaya...*, s. 97-99; Yavuz, "Amerika Birleşik Devletleri...", s. 460.

54 Supreme Court of the United States, "Justices 1789 to Present", https://www.supremecourt.gov/about/members_text.aspx Erişim Tarihi: 15.02.2021.

açılması, federal organların güçlü kılınması suretiyle yargısal kararların üretilmesini beraberinde getirmiştir. Bu çerçevede, 1803 tarihli *Marbury v. Madison* kararının özü de bu siyasal gelişmelere dayanmıştır. Ancak söz konusu davanın konusunu, askıda başkan John Adams tarafından atanan, fakat kendilerine atandıklarına ilişkin belgeleri tebliğ edilmeyen yargıçlardan William Marbury’nin⁵⁵, seçilmiş ve göreve başlamış yeni başkan Thomas Jefferson’un Adalet Bakanı James Madison’un bu belgeleri kendilerine tebliğ etmemesine ilişkin hukuki uyuşmazlık meydana getirmiştir.⁵⁶ Bu hukuki uyuşmazlığı yaratan farklı siyasal eğilimlerin girişimleri olmakla birlikte buna sebebiyet veren koşulları yaratan ise ABD Anayasası’nda, seçimi kaybeden fakat görevi henüz devretmemiş olan “askıda başkan”ın kullanacağı görev ve yetkiler konusunda bir sınırlamanın öngörülmemiş olmasıdır. Bu gelişmeler 223 yıl önce meydana gelmiş, fakat bu süre zarfında bu konu odağında bir düzenleme ise henüz getirilmemiştir. Dolayısıyla bu konudaki düzenleme ihtiyacının, yaşanan son gelişmelerin etkisiyle ne derecede gerekli olduğu tekrar görülmüştür.

5. ASKIDA BAŞKAN VE BEKLEMEDE BAŞKAN AYRIMININ TÜRKİYE AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

1982 Anayasası’nın kabul edildiği ilk biçiminde, Cumhurbaşkanının görev süresi “yedi yıl”lık bir süre olarak öngörülmüş ve “ikinci defa seçilme” olanağı kabul edilmemiştir. Anayasa’nın mülga 102/4. maddesinde, “*Seçilen yeni Cumhurbaşkanı göreve başlayıncaya kadar göreve süresi dolan Cumhurbaşkanının görevi devam eder*” hükmüne yer verilmişti. TBMM tarafından yapılan bu seçimlere, görevdeki Cumhurbaşkanının görev süresinin dolmasından 30 gün önce başlanmaktaydı. Bu sürecin erken tamamlanması halinde “askıda Cumhurbaşkanı”nın görev süresi henüz dolmadığı ve seçilen yeni Cumhurbaşkanı da henüz göreve başlamadığı için “beklemede Cumhurbaşkanı” koşulları meydana gelmekteydi. Şu durumda, bu sınırlı dönemde, “askıda Cumhurbaşkanı” ve “beklemede Cumhurbaşkanı” olmak üzere aynı anda iki Cumhurbaşkanı bulunmaktaydı.⁵⁷

1982 Anayasası’nda, 2007 yılında yapılan değişikliğe rağmen, Cumhurbaşkanının seçimini düzenleyen 101. maddesinde bu durum muhafaza edilmişti. Cumhurbaşkanının seçimine, eskisinin görev süresinin dolmasından 60 gün önce başlanmakta ve seçimin erken tamamlanması halinde, eski Cumhurbaşkanının görev süresinin tamamlanmasına kadar yeni seçilen Cumhurbaşkanı “*beklemede Cumhurbaşkanı*” olmaktadır.

55 Dönemin siyasi koşullarını değerlendiren ve William Marbury üzerinden etkilerine temas eden çalışma için bkz. John Copeland Nagle, “The Lame Ducks of Marbury”, *20 Const. Comment*, V. 317, 2003-2004, p. 316-322.

56 Feyzioğlu, *Kanunların Anayasaya...*, s. 165 vd.; Onar, *Kanunların Anayasaya...*, s. 99 vd.

57 Fahri Bakırcı, *TBMM’nin Çalışma Yöntemi*, İmge Kitabevi, Ankara, 2000, s. 250-252.

2017 Anayasa değişikliğiyle “Cumhurbaşkanlığı hükümeti sistemi” olarak adlandırılan bir tür başkanlık sistemine geçilmiştir. Bu çerçevede, Cumhurbaşkanı ile TBMM seçimlerinin aynı gün yapılması esası getirilmiş ve Cumhurbaşkanı için ayrı bir seçim takvimi öngörülmemiştir. Buna göre, milletvekilleri ile Cumhurbaşkanının seçimi aynı gün tamamlanmaktadır. Fakat Cumhurbaşkanının ilk turda Anayasa’da öngörülen çoğunluğu sağlayamaması sebebiyle seçilememesi halinde, ikinci tur seçimler yapılarak yeni Cumhurbaşkanı göreve başlayıncaya kadar, Anayasa m. 101/7 uyarınca, mevcut Cumhurbaşkanı görevini sürdürmektedir. Görevdeki Cumhurbaşkanının seçimi kazanması halinde bir görev devri söz konusu olmamaktadır. Fakat gerek 1. tur gerekse 2. tur seçimlerde, görevde bulunan Cumhurbaşkanından farklı bir adayın seçilmesi halinde artık “askıda Cumhurbaşkanı” – “beklemede Cumhurbaşkanı” koşullarının meydana gelebileceği söylenebilir. Dolayısıyla görevdeki Cumhurbaşkanı ile yeni seçilen ancak göreve henüz başlamamış Cumhurbaşkanının bir arada olduğu ve yenisinin “beklemede Cumhurbaşkanı” olduğu bir dönem ile karşı karşıya kalınmaktadır. Anayasa’nın 101. maddesinin 5, 6 ve 7. fıkralarında bu konu şu şekilde düzenleme altına alınmıştır:

“Genel oyla yapılacak seçimde, geçerli oyların salt çoğunluğunu alan aday, Cumhurbaşkanı seçilir. İlk oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamayı izleyen ikinci pazar günü ikinci oylama yapılır. Bu oylamaya, ilk oylamada en çok oy almış iki aday katılır ve geçerli oyların çoğunluğunu alan aday, Cumhurbaşkanı seçilir.

İkinci oylamaya katılmaya hak kazanan adaylardan birinin herhangi bir nedenle seçime katılmaması halinde; ikinci oylama, boşalan adaylığın birinci oylamadaki sıraya göre ikame edilmesi suretiyle yapılır. İkinci oylamaya tek adayın kalması halinde, bu oylama referandum şeklinde yapılır. Aday, geçerli oyların salt çoğunluğunu aldığı takdirde Cumhurbaşkanı seçilir. Oylamada, adayın geçerli oyların çoğunluğunu alamaması halinde, sadece Cumhurbaşkanı seçimi yenilenir.

Seçimlerin tamamlanamaması halinde, yenisi göreve başlayıncaya kadar mevcut Cumhurbaşkanının görevi devam eder”.

Görüldüğü üzere, mevcut Cumhurbaşkanının görevi, seçilen yeni Cumhurbaşkanı göreve başlayıncaya kadar devam etmektedir. Bu evre ABD Başkanlık seçimlerinde olduğu gibi uzun bir zaman dilimi olmayıp, seçim sonuçlarının YSK tarafından kesin olarak ilan edilmesine bağlı olarak daha kısadır. Fakat bu durumu da, Cumhurbaşkanının birinci turda mı yoksa ikinci turda mı seçildiğine göre ayrıma tabi tutmak gerekmektedir. Çünkü Cumhurbaşkanı seçiminin, TBMM seçimleri ile birlikte ilk turda tamamlanması halinde, oyların sayım ve dökümü ile itiraz prosedürü de göz önüne alındığında, YSK tarafından kesin sonuçların ilan edilmesi daha uzun zaman alabileceken; Cumhurbaşkanının ikinci turda seçilmesi halinde ise bu süreç daha hızlı bir şekilde tamamlanacaktır. Seçim sonuçlarının ilanı ile birlikte mevcut Cumhurbaşkanının, seçimleri kaybetmesi halinde, artık “askıda Cumhurbaşkanı”

olması ve “beklemede Cumhurbaşkanı”nın TBMM Genel Kurulunda Anayasa’nın 103. maddesine göre andiçmesi⁵⁸ ile birlikte görevinin başlaması mümkün olabilecektir.

Andiçme süreci bakımından hükümler ise Anayasa’da değil, 19.01.2012 tarih ve 6271 sayılı Cumhurbaşkanı Seçimi Kanunu’nun 21. maddesi ile düzenleme altına alınmıştır. Buna göre seçilen Cumhurbaşkanı adına düzenlenen tutanak, TBMM Genel Kurulunda, TBMM Başkanı veya Geçici Başkan tarafından verilecek ve aynı birleşimde andiçme töreni yapılacaktır. Bu birleşimin gerçekleştirileceği tarih de Kanun ile düzenleme altına alınarak, birlikte yapılan Cumhurbaşkanı ve Milletvekili Genel Seçimlerinin ardından, Meclisin toplandığı ilk günü takip eden üç gün içinde gerçekleştirilecektir. Bununla birlikte, Cumhurbaşkanının ikinci turda seçilmesi veya sadece Cumhurbaşkanı seçiminin yapılması halinde andiçme töreni, seçim sonucunun kesinleşmesini takip eden üç gün içinde yapılacaktır. Dolayısıyla kesinleşme konusundaki bu süreler her ne kadar kesin olarak belirlenemese de, bu süreler bakımından kesin olan, sonuçların ilanına bağlı “en az üç günlük süre” olup, bundan önce işleyecek süre ise YSK’nın seçim sonuçlarını ilanına kadar geçen süre olacaktır. YSK tarafından milletvekili genel seçim sonuçlarının ilanı ile birlikte TBMM’nin toplanacağı gün ve saat açık olarak TBMM İçtüzüğü’nün 3. maddesinin 1. fıkrasında gösterilmiştir. Buna göre;

“Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu, milletvekili genel seçimi kesin sonuçlarının Yüksek Seçim Kurulunca ilanını takip eden üçüncü gün saat 14.00’te çağrısız olarak toplar...”

Türkiye’de 14 Mayıs 2023 tarihinde birlikte yapılan Milletvekili Genel Seçimleri ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde TBMM seçimleri tamamlanmış, ancak Cumhurbaşkanının seçilmesi konusunda ilk turda yeterli çoğunluk sağlanmadığı için seçimler ikinci tura kalmıştır.⁵⁹ Anayasa’nın 101/5. maddesine göre, “Genel oyla yapılacak seçimde, geçerli oyların salt çoğunluğunu alan aday, Cumhurbaşkanı seçilir. İlk oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamayı izleyen ikinci pazar günü ikinci oylama yapılır. Bu oylamaya, ilk oylamada en çok oy almış iki aday katılır ve geçerli oyların çoğunluğunu alan aday, Cumhurbaşkanı seçilir.” Söz konusu

58 “Madde 103 – Cumhurbaşkanı, görevine başlarken Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde aşağıdaki şekilde andiçer:

“Cumhurbaşkanı sıfatıyla, Devletin varlığı ve bağımsızlığını, vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğünü, milletin kayıtsız ve şartsız egemenliğini koruyacağıma, Anayasaya, hukukun üstünlüğüne, demokrasiye, Atatürk ilke ve inkılaplarına ve laik Cumhuriyet ilkesine bağlı kalacağıma, milletin huzur ve refahı, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde herkesin insan haklarından ve temel hürriyetlerinden yararlanması ülküsünden ayrılmayacağıma, Türkiye Cumhuriyetinin şan ve şerefini korumak, yüceltmek ve üzerime aldığım görevi tarafsızlıkla yerine getirmek için bütün gücümle çalışacağıma Büyük Türk Milleti ve tarih huzurunda, namusum ve şerefim üzerine andiçerim.”

59 Anadolu Ajansı, “28. Dönem Milletvekili Genel Seçimi kesin sonuçları Resmi Gazete’te gönderildi”, <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/28-donem-milletvekili-genel-secimi-kesin-sonuclari-resmi-gazeteye-gonderildi/2910045> Erişim Tarihi: 15.06.2023; NTV, “Milletvekili seçimi kesin sonuçları açıklandı: Hangi partide kaç milletvekili yer alacak?”, https://www.ntv.com.tr/turkiye/milletvekili-secimi-kesin-sonuclari-aciklandi-hangi-partide-kac-milletvekili-yer-alacak,F5BRAZhOLEO9-AqLPatS_A Erişim Tarihi: 15.06.2023.

hükümler uyarınca 28 Mayıs 2023 tarihinde Cumhurbaşkanı seçimleri tamamlanmış ve fakat Milletvekili Genel Seçimi sonuçları ise Yüksek Seçim Kurulu tarafından açıklanmayarak ikinci tur seçimlerin tamamlanması sonrasına bırakılmıştır. Bu çerçevede Milletvekili Genel Seçimleri sonucu 30 Mayıs 2023 tarihinde ilan edilmiş⁶⁰; Cumhurbaşkanı seçim sonuçları da 1 Haziran 2023 tarihinde ilan edilmiştir.⁶¹ Dolayısıyla Cumhurbaşkanı seçimi sonuçlarını ilan etmek için Milletvekili Genel Seçimi sonuçları bekletilerek bir gün arayla ilan edilmiştir.

Şu durumda Cumhurbaşkanının “1. turda” seçilmesi ve Kanun ve İçtüzük hükümlerine bağlı olarak bu kuralların işletildiğini varsaydığımızda, YSK’nın kesin seçim sonuçlarını ilanını takip eden 3. gün saat 14.00’da TBMM Genel Kurulu toplanacak ve Cumhurbaşkanı da Meclisin toplandığı bu günü takip eden üç gün içinde andiçerek göreve başlayacaktır. Bu kısa dönemde “askıda başkan” ve “beklemede başkan” hükümleri uygulama bulacaktır. Ancak süre itibarıyla ABD ile karşılaştırıldığında ABD’ye göre bu sürenin oldukça kısa olduğu söylenebilir.

Fakat bu süre her ne kadar kısa olsa da, bu dönemde kullanılacak görev ve yetkilerin de sınırlandırılması gerektiği açıktır. Özellikle seçimlerin yönetimi ve bu dönemde gerçekleştirilecek işlemler bakımından “işgüder hükümet” tasarrufları veya faaliyetleri düzeyinde herhangi bir düzenlemeye Anayasa’da yer verilmemesi bir demokrasi açığı olarak nitelendirilebilir.

SONUÇ

ABD başkanlık seçimlerinde, Başkan ve Başkan yardımcısı halk tarafından seçilmektedir. Seçim, doğrudan ve aracısız olarak halk tarafından yapılmakta ve fakat “iki dereceli” olarak delegeler tarafından yapılan seçim usulüne göre işlemektedir. Devletin federasyon yapısının da etkisiyle, Başkanlık seçimlerindeki süreç karmaşık bir prosedür ile gerçekleşmekte; seçimlerin yapılması, delegelerin belirlenmesi, delegelerin emredici vekâlet uyarınca Başkan ve Başkan yardımcısını seçmeleri, seçim sonuçlarının tescil edilmesi ve Başkan ve Başkan yardımcısının göreve başlaması gibi aşamalardan meydana gelmektedir. Bu çerçevede, Başkan ve Başkan yardımcısının ne zaman seçilmiş olduğu, yani seçilme anı veya bir başka ifadeyle “sıfatı kazanma anı” önem taşımaktadır.

1792 yılından bu yana “Kasım ayının ilk Pazartesi gününü izleyen Salı günü” olan, 2 Kasım ila 8 Kasım arasındaki günlerde yapılmaktadır. Seçimler her ne kadar Kasım ayının başında yapılsa da Başkan daha sonraki bir tarih olan ve kesin olarak belirlenmiş 20 Ocak tarihinde göreve başlamaktadır. Bu tarihe kadar, seçimi kaybeden

60 Yüksek Seçim Kurulu, Karar No: 2023/1255, <https://www.ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/45639002/2023-1255.pdf> Erişim Tarihi: 15.06.2023.

61 Yüksek Seçim Kurulu, Karar No: 2023/1269, <https://ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/46610370/2023-1269.pdf> Erişim Tarihi: 15.06.2023.

ancak görevi sürdüren başkan “askıda başkan”; seçimi kazanan ancak henüz görevi devralmamış olan başkan ise “seçilmiş başkan” ve buna bağlı olarak “beklemede başkan” sıfatını taşımaktadır. Bu evrede askıda başkan henüz görevi devretmemiş başkan olsa da bunun anayasa hukuku literatüründeki karşılığının “işgüder hükümet/başkan” olarak kabul edilmesi gerekmektedir. “İşgüder hükümet/başkan (care taker government)” yürütme organının geçiş dönemi faaliyetleri çerçevesinde üstlenilen işlev doğrultusunda başkanlık sistemi açısından da kullanılabilir. Çünkü “işgüder hükümet/başkan”, toplumsal yaşam bakımından önem taşıyan kamu hizmetlerinin yürütülmesi ve olağanüstü koşulların gerektirdiği işlemlerin yapılması ile sınırlı hükümet faaliyetlerini gerçekleştirebilecek, siyasal değil, ancak günlük ve cari işleri, yani idari ve ivedi işleri yapabilecektir. ABD Anayasası’nda her ne kadar askıda Başkanın seçimi kaybettikten sonra görevi devredeceği tarihe kadar işlem yapma kısıtı olarak bir hükme yer verilmese de, bunun demokratik siyasal isterler bakımından değerlendirilmesi ve bu konuda bir sınır tayin edilmesi zorunluluk arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Akyılmaz, Bahtiyar, İdari Usul İlkeleri Işığında İdari İşlemin Yapılış Usulü, Yetkin Yayınları, Ankara, 2000.

“America: How the United States Is Governed”, The Procter & Gamble Company, Virginia, 2004, <https://usa.usembassy.de/etexts/gov/governed.pdf> Erişim Tarihi: 28.10.2023.

Anayurt, Ömer, *Anayasa Hukuku Genel Kısım*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022,

Bakırcı, Fahri, *TBMM'nin Çalışma Yöntemi*, İmge Kitabevi, Ankara, 2000.

Başkanlık Sistemi, (Ed.: Aktaş, Murat, Bayram Coşkun), Liberte Yayınları, Ankara, 2015.

Başkanlık Sistemi ve Türkiye, (Der.: Kamalak, İhsan), Kalkedon Yayınları / SODEV, İstanbul, 2007.

Bickel, Alexander M., *Reform and Continuity: The Electoral College, the Convention, and the Party System*, Harper & Row, New York, 1971.

Codrington III, Wilfred, “The Electoral College’s Racist Origins”, 2019, <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2019/11/electoral-college-racist-origins/601918/>, Erişim Tarihi: 18.02.2021.

Çakar, Hüseyin, Cumhurbaşkanlığı/Başkanlık Sistemi, Küreyel Kitap, İstanbul, 2017.

Ergül, Teoman, *Başkanlık Sistemi*, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2005.

Erkut, Celal, İptal Davasının Konusunu Oluşturma Bakımından İdari İşlemin Kimliği, Danıştay Yayınları, Ankara, 1990.

Erkut, Celal, İptal Davasının Konusunu Oluşturma Bakımından İdari İşlemin Kimliği, Danıştay Yayınları, Ankara, 1990.

Eroğul, Cem, *Çağdaş Devlet Düzenleri*, İmaj Yayınevi, Ankara, 2016.

Feerick, John D. “The Vice-Presidency and the Problems of Presidential Succession and Inability”, *Fordham Law Review*, V.32, N.3, 1964, pp. 457-498.

Feerick, John D. “Presidential Succession And Inability: Before And After The Twenty-Fifth Amendment”, *Fordham Law Review*, V. 79, N. 3, 2010, pp. 907-950.

Feyzioğlu, Turhan, *Kanunların Anayasaya Uygunluğunun Kazai Murakabesi*, AÜSBF Yayınları, Ankara, 1951.

Günday, Metin, *İdari İşlemlerin Hukuki Rejimi*, Ankara, 1989.

Gözler, Kemal, *Türk Anayasa Hukuku Dersleri*, Ekin Basım Yayım, Bursa, 2022.

Gözler, Kemal, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, Ekin Yayınevi, Bursa, 2022.

Gözler, Kemal, *Devlet Başkanları*, Ekin Yayıncılık, Bursa, 2001.

Güler, Fatih, “3 Kasım 2020 Tarihinde Gerçekleşen Amerika Birleşik Devletleri Başkanlık Seçiminin Ardından Yaşanan Tartışmalar Işığında Mektupla Oy Verme ve Elektronik Oy Verme Usulleri”, *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, C.4, S.1, 2021.

Jones, Charles O., “Governing When It’s over: The Limits of Presidential Power”, *The Brookings Review*, Year: 1989, V.7, N.4, p. 11-15.

Kaboğlu, İbrahim Ö., *Anayasa Hukuku Dersleri*, Legal Yayınevi, İstanbul, 2020.

Kapani, Münci, *Politika Bilimine Giriş*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2012.

Linz, Juan, “Presidential or Parliamentary Democracy: Does it Make a Difference?” *The Failure of Presidential Democracy*, (Ed.: J. Linz, Juan, Arturo Valenzuela), The Johns Hopkins University Press, Baltimore, 1994.

Nagle, John Copeland, “The Lame Ducks of Marbury”, *20 Const. Comment*, V. 317, 2003-2004, pp. 317-342.

Onar, Erdal, *Kanunların Anayasaya Uygunluğunun Siyasal ve Yargısal Denetimi ve Yargısal Denetim Alanında Ülkemizde Öncüler*, Ankara, 2003.

Sevinç, Murat, “Amerikan Yüce Mahkemesi”, *AÜSBF Dergisi*, C. 51, S. 1-4, 1996.

Sezer, İbrahim Ethem, “Seçimlerin Serbestliği İlkesi Bağlamında Mektupla Oy Kullanımı”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, S. 18, 2021.

Sezginer, Murat, *İptal Davasının Uygulama Alanı Bakımından Ayrılabilir İşlem Kuramı*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2000.

“The Federalist Number 39, [16 January] 1788,” *Founders Online*, National Archives, <https://founders.archives.gov/documents/Madison/01-10-02-0234>.

Teziç, Erdoğan, *Anayasa Hukuku*, Beta Basım Yayım, İstanbul, 2017.

Turhan, Mehmet, *Hükümet Sistemleri ve 1982 Anayasası*, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Diyarbakır, 1989.

Uluşahin, Nur, *Anayasal Bir Tercih Olarak Başkanlık Sistemi*, Yetkin Yayınevi, Ankara, 1999.

Warf, Barney, “The U.S. Electoral College and Spatial Biases in Voter Power”, *Annals of the Association of American Geographers*, Year: 2008, Vol: 99, p. 184-204, bkz. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00045600802516017> Erişim Tarihi: 18.02.2021.

Weill, Rivka, “Constitutional Transitions: The Role of Lame Ducks and Caretakers”, *Utah Law Review*, N.3, 2011, ss. 1087-1129.

Yavuz, Can, “Amerika Birleşik Devletleri Yüce Mahkemesi”, *TBB Dergisi*, S.128, 2017.

İNTERNET KAYNAKLARI

“ABD Anayasası”, <https://photos.state.gov/libraries/turkey/231771/PDFs/abd-anayasasi.pdf> Erişim Tarihi: 22.01.2021.

ABD Büyükelçiliği, “Amerika Hakkında”, <https://tr.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/91/abd-anayasasi.pdf> (Erişim Tarihi: 22.01.2021).

Anadolu Ajansı, “28. Dönem Milletvekili Genel Seçimi kesin sonuçları Resmi Gazete’te gönderildi”, <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/28-donem-milletvekiligenel-secimi-kesin-sonuclari-resmi-gazeteye-gonderildi/2910045> Erişim Tarihi: 15.06.2023.

AP News, “AP FACT CHECK: Trump’s claims of vote rigging are all wrong”, <https://apnews.com/article/election-2020-ap-fact-check-joe-biden-donald-trump-technology-49a24edd6d10888dbad61689c24b05a5> Erişim Tarihi: 22.01.2021.

BBC News Türkçe, “10 maddede Trump’ın başkanlıktaki ‘ilk 24 saati’”, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-37925748> Erişim Tarihi: 22.01.2021.

BBC News Türkçe, “ABD Kongresi 200 yıl sonra ilk kez saldırıya uğradı, bu tarihi günde neler yaşandı?”, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-55568564> Erişim Tarihi: 22.01.2021.

BBC News Türkçe, “ABD Kongresi’ndeki oylama neden önemli, Trump destekçilerinin talepleri ne?” <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-55563538> Erişim Tarihi: 22.01.2021.

BBC News, “Trump pardons dozens in final hours, including ex-aide Steve Bannon”, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-55729221> Erişim Tarihi: 04.03.2022.

Britannica, “Thomas Jefferson”, <https://www.britannica.com/biography/Thomas-Jefferson> Erişim Tarihi: 25.01.2021.

Britannica, “Vice presidency and presidency of John Adams”, <https://www.britannica.com/biography/John-Adams-president-of-United-States/Vice-presidency-and-presidency> Erişim Tarihi: 25.01.2021

CNN, “Presidential Election Results and Electoral Map 2020”, <https://edition.cnn.com/election/2020/results/president> Erişim Tarihi: 23.01.2021.

FindLaw, “Electing the President”, <https://constitution.findlaw.com/article2/annotation02.html#2> Erişim Tarihi: 22.02.2021.

FindLaw, “The Basics of Presidential Power”, <https://constitution.findlaw.com/article2/annotation01.html#2> Erişim Tarihi: 22.02.2021.

History, “Watergate Scandal”, <https://www.history.com/topics/1970s/watergate> Erişim Tarihi: 25.01.2021.

NBC News, “Trump says he won’t attend Biden’s inauguration”, <https://www.nbcnews.com/politics/donald-trump/trump-says-he-won-t-attend-biden-s-inauguration-n1253496> Erişim Tarihi: 16.02.2021.

NTV, “Milletvekili seçimi kesin sonuçları açıklandı: Hangi partide kaç milletvekili yer alacak?”, https://www.ntv.com.tr/turkiye/milletvekili-secimi-kesin-sonuclari-aciklandi-hangi-partide-kac-milletvekili-yer-alacak,FSbRAZhOLEO9-AqLPatS_A Erişim Tarihi: 15.06.2023.

Study, “Lame Duck in Politics”, <https://study.com/learn/lesson/lame-duck-politics.html> Erişim Tarihi: 26.10.2023.

Supreme Court of the United States, “Justices 1789 to Present”, https://www.supremecourt.gov/about/members_text.aspx Erişim Tarihi: 15.02.2021.

Teach Democracy, “The Watergate Scandal”, <https://www.crf-usa.org/bill-of-rights-in-action/bria-25-4-the-watergate-scandal.html> Erişim Tarihi: 25.01.2021.

The Washington Post, “The Watergate Story”, <https://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/special/watergate/timeline.html> Erişim Tarihi: 25.01.2021.

The Washington Post, “Trump acquitted by minority of Senate on charge of inciting Jan.6 riot at Capitol”, <https://www.washingtonpost.com/politics/2021/02/13/trump-impeachment-trial-live-updates/> Erişim Tarihi: 15.02.2021.

The White House, “Executive Order on Protecting the Federal Workforce and Requiring Mask-Wearing”, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/presidential-actions/2021/01/20/executive-order-protecting-the-federal-workforce-and-requiring-mask-wearing/> Erişim Tarihi: 22.01.2021.

The White House, “Gerald R. Ford”, <https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/presidents/gerald-r-ford/> Erişim Tarihi: 23.01.2021.

The White House, “Paris Climate Agreement”, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/01/20/paris-climate-agreement/> Erişim Tarihi: 22.01.2021.

The White House, “Presidential Actions”, <https://trumpwhitehouse.archives.gov/presidential-actions/> Erişim Tarihi: 16.02.2021.

The White House, “Presidents”, <https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/presidents/> Erişim Tarihi: 25.01.2021

The White House, “Statement from the Press Secretary Regarding Executive Grants of Clemency”, <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/statement-press-secretary-regarding-executive-grants-clemency-012021/> Erişim Tarihi: 04.03.2022.

The White House, “The Executive Branch”, <https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/our-government/the-executive-branch/> Erişim Tarihi: 27.10.2023.

UC Santa Barbara, “Executive Orders”, <https://www.presidency.ucsb.edu/statistics/data/executive-orders>, Erişim Tarihi: 22.01.2021.

Wikipedi, “Amerika Birleşik Devletleri başkanları listesi”, https://tr.wikipedia.org/wiki/Amerika_Birle%C5%9Fik_Devletleri_ba%C5%9Fkanlar%C4%B1_listesi Erişim Tarihi: 25.01.2021.

Wikipedi, “Amerika Birleşik Devletleri başkanlık seçimleri”, https://tr.wikipedia.org/wiki/Amerika_Birle%C5%9Fik_Devletleri_ba%C5%9Fkanl%C4%B1k_se%C3%A7imleri#:~:text=ABD%20ba%C5%9Fkanl%C4%B1k%20se%C3%A7imleri%20Amerika%20Birle%C5%9Fik,8%20Kas%C4%B1m%20g%C3%BCnleri%20aras%C4%B1nda%20de%C4%9Fi%C5%9Fir Erişim Tarihi: 23.01.2021.

Wikipedi, “Lame duck (politics)”, [https://en.wikipedia.org/wiki/Lame_duck_\(politics\)#:~:text=A%20president%20is%20a%20lame,on%20a%20transition%20of%20power](https://en.wikipedia.org/wiki/Lame_duck_(politics)#:~:text=A%20president%20is%20a%20lame,on%20a%20transition%20of%20power) Erişim Tarihi: 25.10.2023.

Wikipedi, “List of executive orders by Donald Trump”, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_executive_orders_by_Donald_Trump Erişim Tarihi: 16.02.2021.

VoA News, “Trump Issues 73 Pardons on Last Day in Office”, <https://www.voanews.com/usa/trump-issues-73-pardons-last-day-office> Erişim Tarihi: 04.03.2022.

Watergate.info, “Watergate: The Scandal That Brought Down Richard Nixon”, <https://watergate.info/> Erişim Tarihi: 25.01.2021.

Yüksek Seçim Kurulu, Karar No: 2023/1255, <https://www.ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/45639002/2023-1255.pdf> Erişim Tarihi: 15.06.2023.

Yüksek Seçim Kurulu, Karar No: 2023/1269, <https://ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/46610370/2023-1269.pdf> Erişim Tarihi: 15.06.2023.